

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Завдання
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"БЮДЖЕТНА СИСТЕМА"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 1 від 25.08.2015 р.

Укладач С. В. Юшко

Завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни
Р 58 "Бюджетна система" для студентів напряму підготовки 6.030508
"Фінанси і кредит" усіх форм навчання / уклад. С. В. Юшко. –
Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 76 с.

Наведено перелік питань для самостійного вивчення студентами, контрольні запитання для самодіагностики, тести, завдання за трьома рівнями складності в аспекті тем та модулів навчальної дисципліни. Подано перелік необхідної для роботи навчально-методичної та наукової літератури, інформаційних ресурсів органів державної влади.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання.

Вступ

У сучасних умовах проблеми формування бюджету стають на перший план як в економічному і соціальному, так і в політичному контексті. Тільки через оптимізацію складу та структури бюджетних доходів і видатків, раціоналізацію бюджетного процесу, забезпечення ефективної діяльності всіх органів законодавчої та виконавчої влади може бути досягнуто основну мету бюджетної політики – сталого зростання економіки, підвищення добробуту народу та забезпечення необхідного рівня соціальних гарантій. Ефективність та результативність бюджетного процесу значною мірою визначено також професійними якостями фахівців, що забезпечують реалізацію державної бюджетної політики. У зв'язку із цим, питання ґрунтовної фахової підготовки майбутніх фахівців-фінансистів набуває особливої актуальності.

Навчальну дисципліну "Бюджетна система" вивчають згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит".

Особливе місце у процесі вивчення навчальної дисципліни посідає самостійна робота студентів – виконання передбачених завдань під методичним керівництвом викладача. Мета самостійної роботи – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Запропоновані в підготовленій розробці завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни містять контрольні запитання для самодіагностики, тести та завдання за трьома рівнями складності (А – найпростіші завдання, Б – завдання середнього рівня складності, В – завдання підвищеної складності) в аспекті тем та модулів навчальної дисципліни.

Виконання запропонованих завдань сприятиме належному опануванню базових питань навчальної дисципліни, набуттю навичок у практичному використанні здобутих знань, формуванню системи професійних компетентностей, а саме: здатності до ухвалення ефективних рішень у сфері бюджету шляхом упровадження кращих надбань світової та вітчизняної практики; здатності до оцінювання показників формування та виконання бюджетів, діагностування тенденцій розвитку бюджетної системи; здатності до планування заходів із підвищення ефективності використання бюджетних коштів тощо.

Змістовий модуль 1

Сутність і призначення бюджету.

Основи бюджетного устрою

Тема 1. Сутність, призначення та роль бюджету держави

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Становлення бюджетних відносин в окремих країнах.
2. Бюджетна історія України.

Рекомендована література: [1; 4; 5; 7 – 11; 21; 22; 49; 50; 52; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Обґрунтуйте об'єктивні передумови виникнення бюджету.
2. Перелічіть ознаки та особливості бюджету як економічної категорії.
3. Визначте сутність бюджету як правової категорії.
4. Визначте значення та місце бюджету у фінансовій системі.
5. Перелічіть основні функції бюджету та обґрунтуйте його призначення.
6. Визначте місце та роль бюджету в соціально-економічному розвитку України.
7. Назвіть та охарактеризуйте завдання та складові частини бюджетної політики.
8. Визначте сутність і дайте характеристику бюджетному механізму.

Тести

1. Бюджет держави є складовою частиною:
  - а) фінансової системи;
  - б) державних фінансів;
  - в) фінансового ринку;
  - г) правильні відповіді а і б.
2. Бюджетні норми та нормативи:
  - а) характеризують певний рівень забезпечення видатків;
  - б) передбачають застосування відповідних форм заохочення органів влади, розпорядників та отримувачів коштів;

- в) установлюють обмеження на здійснення певних видатків;
- г) передбачають формування коштів для здійснення непередбачених видатків.

3. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

<ul style="list-style-type: none"> 1. Бюджет 2. Бюджетна стратегія 3. Бюджетна тактика 4. Бюджетний механізм 	<ul style="list-style-type: none"> а) довготривалий курс бюджетної політики, розрахований на перспективу, що передбачає вирішення глобальних завдань, визначених економічною стратегією; б) сукупність засобів, які застосовує держава, із метою організації бюджетних відносин та забезпечення належних умов для економічного й соціального розвитку; в) сукупність економічних відносин між державою, фізичними та юридичними особами щодо розподілу й перерозподілу ВВП і національного багатства, із метою формування та використання централізованого фонду коштів, призначеного для забезпечення виконання державою її функцій; г) система поточних заходів бюджетної політики, спрямованих на вирішення завдань конкретного етапу розвитку суспільства
--	---

4. Проект Основних напрямів бюджетної політики розробляє:

- а) Державна казначейська служба України;
- б) Комітет Верховної Ради України з питань бюджету;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Адміністрація Президента України.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

1.1. Визначте та занотуйте до конспектів чинний розмір базового державного соціального стандарту – прожиткового мінімуму – загального показника та в аспекті основних соціальних і демографічних груп

населення (діти віком до 6 років; діти віком від 6 до 18 років; працездатні особи; особи, які втратили працездатність).

1.2. Визначте та занотуйте до конспектів чинні розміри окремих державних соціальних гарантій: мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії за віком, мінімального розміру допомоги у зв'язку з безробіттям. Порівняйте їхні значення з величиною прожиткового мінімуму.

1.3. Визначте та занотуйте до конспектів чинне значення посадового окладу (ставки) працівника 1-го тарифного розряду Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів із оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери. Порівняйте його значення з величиною прожиткового мінімуму.

Рівень Б

1.4. Проаналізуйте норми чинного законодавства та наведіть приклади впровадження державою обмежень на здійснення окремих видатків бюджетними та державними установами, цільовими фондами тощо.

1.5. Проаналізуйте норми чинного бюджетного законодавства та наведіть приклади санкцій за порушення учасниками бюджетного процесу затверджених норм і правил.

1.6. Планові видатки Державного бюджету України становлять 450 млрд грн, у тому числі видатки спеціального фонду – 32,5 млрд грн. Визначте, у якому максимальному розмірі може бути сформовано резервний фонд Державного бюджету України.

1.7. Проаналізуйте норми чинного законодавства та наведіть приклади стимулювання державою органів місцевої влади й самоврядування, розпорядників та отримувачів бюджетних коштів до нарощування доходів чи скорочення видатків, застосування в роботі прогресивних технологій тощо.

Рівень В

1.8. Проаналізуйте основні завдання бюджетної політики на поточний та попередній рік. Занотуйте до конспектів перелік завдань, які дістали цифрове позначення.

1.9. Використовуючи дані офіційних державних органів України: служби статистики, казначейської служби, звітні показники про виконання бюджетів державних цільових фондів, розрахуйте показники

централізації ВВП у бюджетах та державних цільових фондах. Зробіть висновки.

1.10. Використовуючи дані офіційної статистики Європейського Союзу, розрахуйте показники централізації ВВП у бюджетах та державних цільових фондах зазначених країн. Порівняйте визначені результати з показниками по Україні.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Законодавча й нормативна база функціонування бюджетної системи.
2. Правове регулювання бюджетних відносин Конституцією України.
3. Бюджетний кодекс України: характеристика основних положень.
4. Правове регулювання бюджетних відносин Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні".

Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 7 – 10; 12; 15; 22; 23; 35; 37; 40; 49; 52; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвіть, якими нормативними документами здійснюють правове регулювання бюджетних відносин.
2. Поясніть, що становить бюджет як фінансовий план.
3. Визначте основні питання бюджетних правовідносин, урегульованих Конституцією України.
4. Дайте загальну характеристику Бюджетного кодексу України.
5. Назвіть нормативні документи, що регламентують статті доходів та видатків бюджету.
6. Дайте загальну характеристику та визначте складові частини надходжень бюджету та його витрат.
7. Поясніть призначення розподілу бюджету на загальний та спеціальний фонди.
8. Поясніть призначення бюджетної класифікації та назвіть її складові частини.

Тести

1. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Видатки бюджету 2. Витрати бюджету 3. Доходи бюджету 4. Надходження бюджету	<ol style="list-style-type: none"> а) податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, стягнення яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ), повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів із депозитів, надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів; б) видатки бюджету, надання кредитів із бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів; в) податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, стягнення яких передбачено чинним законодавством (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ); г) кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом
--	--

2. Конституція України:

- а) характеризує стадії та учасників бюджетного процесу;
- б) визначає граничні терміни подання урядом проекту закону про Державний бюджет України на розгляд до Верховної Ради України;
- в) установлює повноваження органів бюджетного контролю;
- г) визначає перелік загальнодержавних податків і зборів.

3. Бюджетна класифікація видатків містить такі складові частини:

- а) функціональну класифікацію;
- б) економічну класифікацію;
- в) відомчу класифікацію;
- г) усі відповіді правильні.

4. Фінансування бюджету дорівнює величині:

- а) видатків бюджету;
- б) доходів бюджету;
- в) бюджетного дефіциту (профіциту);
- г) кредитування бюджету.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

2.1. Податкові надходження бюджету становили 435 млрд грн, неподаткові надходження – 115,6 млрд грн, трансферти – 1,9 млрд грн, доходи від операцій із капіталом – 3,8 млрд грн, цільові фонди – 0,8 млрд грн. Визначте загальний обсяг доходів бюджету.

2.2. Доходи бюджету становили 480,7 млрд грн, запозичення – 65,3 млрд грн, повернення бюджетних коштів із депозитів – 5,5 млрд грн, надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 4,2 млрд грн, повернення кредитів до бюджету – 3,8 млрд грн, надходження від приватизації державного майна – 8,2 млрд грн. Визначте загальний обсяг надходжень бюджету.

2.3. Видатки бюджету становили 522,3 млрд грн, розміщення бюджетних коштів на депозитах – 3,9 млрд грн, придбання цінних паперів – 1,6 млрд грн, погашення зобов'язань – 45,4 млрд грн, надання кредитів із бюджету – 6,7 млрд грн. Визначте загальний обсяг витрат бюджету.

2.4. Визначте загальний обсяг доходів Державного бюджету України, якщо доходи за кодами, згідно із класифікацією доходів бюджету становлять (млрд грн): код 10000000 – 502,3; код 20000000 – 83,5; код 30000000 – 0,8; код 40000000 – 6,9; код 50000000 – 1,7. Розшифруйте наведені коди.

2.5. Визначте загальну суму видатків Державного бюджету України, якщо видатки в аспекті кодів функціональної класифікації видатків бюджету становлять (млрд грн): код 0100 – 60,3; код 0200 – 18,7; код 0300 – 9,3; код 0400 – 7,1; код 0500 – 0,6; код 0600 – 0,1; код 0700 – 0,1; код 0800 – 0,9; код 0900 – 6,5; код 1000 – 17,3. Умійте розшифрувати наведені коди.

2.6. Визначте загальну суму видатків Державного бюджету України, якщо видатки в аспекті кодів економічної класифікації видатків бюджету становлять (млрд грн): код 2000 – 420,7; код 3000 – 7,1; код 9000 – 1,4. Розшифруйте наведені коди.

Рівень Б

2.7. Планові показники Державного бюджету України становлять (млрд грн): податкові надходження – 328,2; доходи від операцій із капіталом – 2,8; неподаткові надходження – 108,7; цільові фонди – 0,7; надходження коштів з інших бюджетів – 5,2; видатки бюджету – 508,7;

повернення бюджетних коштів із депозитів – 5,9; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 4,4; внутрішні запозичення – 62,7; надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 3,1; зовнішні запозичення – 12,2; повернення кредитів до бюджету – 3,6. Визначте загальний обсяг надходжень бюджету.

2.8. Фактичні показники Державного бюджету України становлять (млрд грн): доходи – 508,7; погашення зобов'язань – 45,4; надходження від приватизації державного майна – 8,6; видатки – 356,1; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 4,4; внутрішні запозичення – 62,7; надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 3,1; придбання цінних паперів – 4,2; надання кредитів із бюджету – 4,1. Визначте загальний обсяг витрат бюджету.

2.9. Планові показники Державного бюджету України становлять (млрд грн): доходи – 345,4; видатки – 411,1; повернення бюджетних коштів із депозитів – 6,3; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 5,9; внутрішні запозичення – 52,4; надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів, – 2,7; зовнішні запозичення – 19,3; придбання цінних паперів – 2,5; повернення кредитів до бюджету – 3,2; надходження від приватизації державного майна – 15,3; надання кредитів із бюджету – 5,3; погашення внутрішніх зобов'язань – 19,8. Визначте загальний обсяг витрат і надходжень бюджету.

2.10. На підставі даних завдання 2.9 визначте загальний плановий обсяг фінансування Державного бюджету України, у тому числі: а) суму фінансування за борговими операціями; б) суму фінансування за активними операціями; в) надходження від приватизації державного майна.

2.11. Визначте загальний обсяг податкових надходжень бюджету, якщо надходження за окремими кодами класифікації доходів становлять (млрд грн): 11000000 – 73,2; 11010000 – 42,6; 13000000 – 48,2; 14000000 – 235,6; 15000000 – 32,5; 17000000 – 4,7; 15010000 – 33,2; 19000000 – 1,2; 20000000 – 92,5; 21020000 – 58,4; 32010000 – 0,1; 42000000 – 4,6. Розшифруйте наведені коди.

2.12. Визначте загальний обсяг планових надходжень від податку на додану вартість до Державного бюджету України, якщо надходження за окремими кодами класифікації доходів становлять (млрд грн): 14010100 – 100,5; 14010200 – (-60,2); 14020000 – 32,3; 14030000 – 25,4; 14010300 – 132,5; 15010000 – 37,8.

2.13. Визначте планову суму видатків за кодом функціональної класифікації видатків 0420, а також загальний обсяг видатків на економічну діяльність держави, якщо видатки в аспекті кодів функціональної класифікації видатків бюджету становлять (млрд грн): 0180 – 130,6; 0410 – 3,8; 0421 – 3,6; 0430 – 17,5; 0440 – 1,2; 0450 – 16,9; 0422 – 0,5; 0460 – 0,1; 0470 – 7,2; 0480 – 1,4; 0423 – 0,2; 0490 – 7,6; 0763 – 5,1. Розшифруйте наведені коди.

2.14. Визначте загальну суму видатків бюджетної установи, у тому числі виділіть суму поточних і капітальних видатків, а також видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, якщо видатки в аспекті кодів економічної класифікації видатків бюджету становлять (тис. грн): 2250 – 12,6; 2120 – 1 202,6; 2273 – 159,2; 2111 – 3 313; 2800 – 19,0; 2271 – 813,2; 2272 – 19,8; 2200 – 1 214,9; 3110 – 29,6. Розшифруйте наведені коди.

Рівень В

2.15. На підставі наведених у табл. 1 даних визначте:

- а) суму доходів бюджету;
- б) суму надходжень бюджету;
- в) суму фінансування бюджету;
- г) суму видатків бюджету.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	Значення показників, млрд грн
Повернення кредитів до бюджету	6,5
Податкові надходження	320,6
Погашення внутрішніх зобов'язань	21,7
Доходи від операцій із капіталом	1,2
Розміщення бюджетних коштів на депозитах	6,2
Погашення зовнішніх зобов'язань	25,3
Цільові фонди	0,9
Придбання цінних паперів	3,5
Неподаткові надходження	45,9
Повернення бюджетних коштів із депозитів	3,2
Внутрішні запозичення	65,7
Надходження коштів від інших бюджетів	1,3
Надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів	6,2
Надання кредитів із бюджету	10,3
Видатки бюджету	?

2.16. Надходження Державного бюджету України становили 450,8 млрд грн, видатки – 390,6 млрд грн, фінансування бюджету – 35,2 млрд грн. Операцій кредитування не здійснювали. Визначте суму витрат та доходів Державного бюджету України. Обґрунтуйте визначені результати.

2.17. На підставі планових показників Державного бюджету України на поточний рік та попередній рік визначте загальний обсяг та складові частини: а) надходжень бюджету; б) витрат бюджету; в) фінансування бюджету. Обґрунтуйте визначені показники.

2.18. Допоможіть відновити втрачену інформацію (табл. 2).

Таблиця 2

Кошторис бюджетної установи

Показники	Коди	Разом
Надходження – усього	х	?
Видатки та надання кредитів – усього	х	?
Поточні видатки	2000	?
Оплата праці	2110	?
Заробітна плата	2111	3313
Грошове забезпечення військовослужбовців	2112	0
Нарахування на заробітну плату	2120	1202
Використання товарів і послуг	2200	?
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2210	12,4
Продукти харчування	2230	302,6
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	2270	?
Оплата теплопостачання	2271	800,6
Оплата водопостачання та водовідведення	2272	20,3
Оплата електроенергії	2273	159,2
Інші поточні видатки	2800	16,5
Капітальні видатки	3000	?
Придбання основного капіталу	3100	?
Придбання обладнання і предметів довготермінового користування	3110	35,2
Капітальне будівництво (придбання)	3120	0
Капітальний ремонт	3130	18,5
Надання внутрішніх кредитів	4110	0
Надання зовнішніх кредитів	4210	0
Нерозподілені видатки	9000	0

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Причини бюджетного дефіциту в Україні в 1992 – 1999 рр.
2. Проблеми дефіциту бюджету: зарубіжний досвід.
3. Надходження від приватизації як джерело фінансування бюджетного дефіциту.

Рекомендована література: [2; 3; 6; 8 – 10; 22; 48, 49, 52, 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Охарактеризуйте основні точки зору щодо оцінювання можливих станів бюджету.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні підходи до визначення бюджетного дефіциту.
3. Охарактеризуйте основні причини, які обумовлюють викривлення реального стану бюджетного дефіциту в Україні.
4. Охарактеризуйте основні причини, що викликають дефіцит бюджету.
5. Визначте наслідки затвердження дефіцитного бюджету.
6. Назвіть та охарактеризуйте джерела фінансування бюджетного дефіциту.
7. Визначте особливості затвердження Державного бюджету України з дефіцитом та профіцитом.
8. Визначте особливості затвердження місцевих бюджетів України з дефіцитом та профіцитом.

Тести

1. Вільний залишок бюджетних коштів становить:
  - а) обсяг коштів відповідного бюджету, розпорядників та отримувачів бюджетних коштів цього бюджету на кінець звітного періоду;
  - б) частину залишку коштів загального фонду бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів;
  - в) належні, відповідно до законодавства, надходження бюджету та витрати бюджету;
  - г) перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду.
2. Місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад за рішенням відповідної місцевої ради можуть отримувати:
  - а) позики на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом та спеціальним фондами місцевих бюджетів,

у фінансових установах на термін до трьох місяців у межах поточного бюджетного періоду;

б) позики на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом та бюджетом розвитку місцевих бюджетів, у фінансових установах на термін до шести місяців у межах поточного бюджетного періоду;

в) позики на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом місцевих бюджетів, у фінансових установах на термін до шести місяців у межах поточного бюджетного періоду;

г) позики на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом та бюджетом розвитку місцевих бюджетів, у фінансових установах на термін до трьох місяців у межах поточного бюджетного періоду.

3. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

1. Джерелом фінансування дефіциту загального фонду місцевого бюджету може бути	а) придбання цінних паперів; б) вільний залишок бюджетних коштів; в) надходження коштів від місцевих запозичень; г) виконання зобов'язань за непогашеними позиками
2. Джерелом фінансування дефіциту спеціального фонду місцевого бюджету може бути	
3. Напрямом спрямування надлишку коштів від сформованого з профіцитом загального фонду місцевого бюджету може бути	
4. Напрямом спрямування надлишку коштів від сформованого із профіцитом спеціального фонду місцевого бюджету може бути	

4. Причинами, які викривляють дійсні обсяги бюджетного дефіциту, є:

- а) кредиторська заборгованість бюджетних установ;
- б) заборгованість бюджету щодо відшкодування ПДВ;
- в) наявні переплати з обов'язкових платежів до бюджету;
- г) усі відповіді правильні.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

3.1. Плановий обсяг доходів місцевого бюджету становить 2,36 млрд грн, видатків – 2,51 млрд грн, надання кредитів з бюджету – 0,23 млрд грн, повернення кредитів до бюджету – 0,17 млрд грн. Визначте абсолютну величину бюджетного дефіциту.

3.2. На підставі даних завдання 3.1 розрахуйте відносні показники дефіциту місцевого бюджету.

3.3. На підставі даних завдання 3.1 визначте плановий обсяг фінансування місцевого бюджету.

3.4. Плановий обсяг видатків загального фонду міського бюджету становив 735 млн грн. Визначте, у якому максимальному розмірі може бути затверджено оборотний залишок бюджетних коштів.

3.5. Міський бюджет затверджено з дефіцитом за спеціальним фондом у сумі 5,5 млн грн. Визначте потенційні джерела фінансування бюджету.

Рівень Б

3.6. Плановий обсяг доходів Державного бюджету України становив 415 млрд грн, видатків – 460 млрд грн, операції кредитування не передбачено. Як зміниться відносна величина бюджетного дефіциту, розрахована за доходами, якщо, за інформацією Державної казначейської служби України, план за доходами виконано на 103 %, а план за видатками – на 98 % ?

3.7. Обсяг видатків загального фонду місцевого бюджету становить 126,5 млн грн, залишок бюджетних коштів загального фонду – 1,8 млн грн. Визначте величину вільного залишку бюджетних коштів, якщо величину оборотного залишку бюджетних коштів установлено в обсязі 65 % від граничного обсягу, передбаченого бюджетним законодавством.

3.8. Державний бюджет на плановий рік затверджено з дефіцитом в обсязі 27 млрд грн. Джерелами фінансування дефіциту визначено: а) надходження від приватизації державного майна в сумі 6,2 млрд грн; б) надходження від продажу облігацій внутрішньої державної позики в сумі 12,3 млрд грн; в) кредити від міжнародних фінансових організацій в сумі 8,5 млрд грн. Визначте правомірність ухваленого рішення.

3.9. У ході фінансування державного бюджету за умовами завдання 3.8 20 % від обсягу випуску облігацій внутрішньої державної позики було викуплено Національним банком України. Дайте оцінку цьому явищу, користуючись нормами чинного законодавства.

3.10. Відповідно до ухваленого рішення про бюджет районної ради на плановий рік, обсяг затвердженого дефіциту за спеціальним фондом бюджету становив 6,2 млн грн. Джерелом його фінансування визначено надходження коштів від місцевих запозичень. Визначте правомірність ухваленого рішення.

3.11. Бюджет селищної ради затверджено із профіцитом за загальним фондом в обсязі 6,0 тис. грн та дефіцитом за спеціальним фондом в обсязі 6,0 тис. грн. Визначте правомірність ухваленого рішення.

3.12. 29 грудня обласна рада затвердила плановий обсяг бюджетного дефіциту на наступний рік в обсязі 2,6 млн грн, у тому числі за загальним фондом – 1,9 млн грн, за спеціальним фондом – 0,7 млн грн. Джерелами фінансування бюджету визначено залишки бюджетних коштів за фондами. Визначте правомірність ухваленого рішення.

Рівень В

3.13. Видатки Державного бюджету України становили 535 млрд грн, відносний показник бюджетного дефіциту, розрахованого за доходами, – 8 %; сальдо операцій кредитування – 5,8 млрд грн (обсяг повернення кредитів до бюджету перевищує суму їхнього надання). Визначте абсолютну величину бюджетного дефіциту та відносний показник бюджетного дефіциту, розрахованого за видатками.

3.14. На підставі даних завдання 2.9 розрахуйте показники фінансування Державного бюджету України та занесіть їх до табл. 3.

Таблиця 3

Фінансування Державного бюджету України за типом боргового зобов'язання

Коди	Назви показників, відповідно до класифікації фінансування бюджету	Значення показників, млрд грн
1	2	3
	Загальне фінансування	
400000	Фінансування за борговими операціями	
401000	Запозичення	
401100	Внутрішні запозичення	
401200	Зовнішні запозичення	
402000	Погашення	
402100	Внутрішні зобов'язання	
402200	Зовнішні зобов'язання	
500000	Надходження від приватизації державного майна	
600000	Фінансування за активними операціями	
601000	Зміни обсягів депозитів і цінних паперів, що використовують для управління ліквідністю	
601100	Повернення бюджетних коштів із депозитів, надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів	
601110	Повернення бюджетних коштів із депозитів	
601120	Надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів	
601200	Розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів	

1	2	3
601210	Розміщення бюджетних коштів на депозитах	
601220	Придбання цінних паперів	
602000	Зміни обсягів бюджетних коштів	
602100	На початок періоду	
602200	На кінець періоду	

Обґрунтуйте правильність визначених результатів.

3.15. Допоможіть відновити втрачену інформацію (табл. 4).

Таблиця 4

Фінансування Державного бюджету України, млн грн

Коди	Назви показників, відповідно до класифікації фінансування бюджету	Значення показників
	Загальне фінансування	?
400000	Фінансування за борговими операціями	?
401000	Запозичення	?
401100	Внутрішні запозичення	105 300
401200	Зовнішні запозичення	210 700
402000	Погашення	-260 400
402100	Внутрішні зобов'язання	-145 265
402200	Зовнішні зобов'язання	?
500000	Надходження від приватизації державного майна	
501000	Надходження від приватизації державного майна (крім об'єктів, для яких передбачено окремий розподіл коштів, відповідно до Державної програми приватизації на 2000 – 2002 рр.) та інших надходжень, безпосередньо пов'язаних із процесом приватизації та кредитування підприємств	8 000
600000	Фінансування за активними операціями	?
601000	Зміни обсягів депозитів і цінних паперів, що використовують для управління ліквідністю	?
601200	Розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів	?
601220	Придбання цінних паперів	-35 450
602000	Зміни обсягів бюджетних коштів	?
602100	На початок періоду	120
602200	На кінець періоду	30

Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Учасники бюджетного процесу та їхні повноваження.
2. Бюджетна резолюція.
3. Бюджетна класифікація.

Рекомендована література: [2; 3; 5; 8; 10; 17; 22; 27; 31; 35; 37; 39; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Дайте визначення бюджетного устрою та назвіть засади, покладені в його основу.
2. Назвіть та охарактеризуйте принципи бюджетної системи України.
3. Охарактеризуйте основні підходи до розмежування доходів і видатків між бюджетами.
4. Опишіть основи організації взаємовідносин між бюджетами.
5. Дайте визначення бюджетної системи та назвіть складові частини бюджетної системи України.
6. Визначте, що становить зведений бюджет та поясніть, на яких рівнях його розраховують.
7. Дайте визначення бюджетного процесу й охарактеризуйте його основні стадії.
8. Назвіть особливості бюджетного процесу на місцевому рівні.

Тести

1. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

1. Бюджетне асигнування	а) повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане, відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження;
2. Бюджетне зобов'язання	б) повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом України, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові й цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування;
3. Бюджетне призначення	в) документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди;
4. Бюджетний запит	г) будь-яке здійснене, відповідно до бюджетного асигнування, розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому

2. Місцеві бюджети затверджують за рішенням відповідної місцевої ради:

- а) протягом двох тижнів після ухвалення бюджету вищого рівня, із яким у місцевого бюджету є міжбюджетні відносини;
- б) до 25 грудня року, що передує плановому;
- в) протягом двох тижнів після ухвалення Закону України "Про Державний бюджет України";
- г) до 1 січня року, що передує плановому.

3. Розташуйте у правильній хронологічній послідовності стадії бюджетного процесу на загальнодержавному рівні:

- а) виконання Державного бюджету України, включаючи внесення змін до Закону про Державний бюджет України;
- б) складання проекту Державного бюджету України;
- в) розгляд проекту та ухвалення закону про Державний бюджет України;
- г) підготовка та розгляд звіту про виконання Державного бюджету України й ухвалення рішення щодо нього.

4. До набрання чинності законом про Державний бюджет України на поточний бюджетний період державні соціальні стандарти застосовують у розмірах:

- а) установлених проектом закону "Про Державний бюджет України на плановий рік";
- б) що діяли у грудні попереднього бюджетного періоду;
- в) що діяли протягом попереднього бюджетного періоду;
- г) чинних станом на 1 січня попереднього бюджетного періоду.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

4.1. Доходи Державного бюджету України становлять 420 млрд грн, у тому числі міжбюджетні трансферти – 3,7, а доходи місцевих бюджетів – 240,4 млрд грн, у тому числі міжбюджетні трансферти – 76,3 млрд грн. Визначте обсяг зведеного бюджету України.

4.2. Закон України "Про Державний бюджет України" набув чинності 18 лютого. Як цей факт впливає на межі та тривалість бюджетного періоду?

4.3. Бюджетні призначення загального фонду, визначені Законом України "Про Державний бюджет України" на попередній бюджетний період

становлять 380 млрд грн. У якому обсязі дозволено бюджетні асигнування загального бюджету в січні в умовах несвоєчасного ухвалення закону про Державний бюджет України?

4.4. Доходи міського бюджету міста обласного значення становлять 3,2 млрд грн, доходи двох бюджетів районів цього міста – 350 та 290 млн грн, відповідно, доходи бюджету селища, територіально підпорядкованого цьому місту, – 5,3 млн грн. Визначте обсяг доходів зведеного бюджету цього міста.

4.5. Тимчасовий касовий розрив за загальним фондом міського бюджету міста обласного значення становить 108 тис. грн, наявний залишок готівкових коштів бюджету 6,2 тис. грн. У якому обсязі й на який термін до місцевого бюджету може бути залучено позику фінансової установи для покриття тимчасового касового розриву?

4.6. Міська рада розмістила 110 тис. грн із коштів міського бюджету на банківському депозиті в липні поточного року. У зв'язку з виникненням тимчасового касового розриву, пов'язаним із забезпеченням захищених видатків загального фонду, 17 вересня голова ради клопоче перед Головним фінансовим управлінням обласної державної адміністрації щодо надання позики за рахунок коштів Єдиного казначейського рахунка. Яким буде рішення Державної казначейської служби України?

4.7. Відділ освіти міської ради планує в поточному році закупівлю картоплі (код у державному класифікаторі продукції та послуг 01.13.5 – Коренеплоди та бульби їстівні з високим умістом крохмалю та інуліну (картопля)). Очікувану вартість предмета закупівлі визначено в сумі 215 тис. грн (у тому числі ПДВ). Визначте, чи потрібно в цьому разі проводити конкурсні торги, відповідно до Закону України "Про здійснення державних закупівель".

Рівень Б

4.8. 19 травня 2016 року на рахунки Державного бюджету України в органах Державної казначейської служби України надійшло 8,5 млн грн податку на додану вартість, нарахованого за квітень 2016 року, та 3,5 млн грн податку на прибуток підприємств за 2015 рік. Визначте, у якому обсязі буде визнано доходи бюджетів України за роками.

4.9. ТОВ "Прометей" за підсумками листопада 2015 року утримало з доходів працівників 24 500 грн податку на доходи фізичних осіб: 18 000 грн податку було перераховано на рахунки Державної казначейської служби

України у грудні 2015 року, а 6 500 грн – у січні 2016 року. Визначте, у якому обсязі буде визнано доходи бюджетів України за роками.

4.10. За наведеними у табл. 5 даними визначте плановий обсяг доходів зведеного бюджету Харківського району Харківської області.

Таблиця 5

Показники доходів бюджетів місцевих рад, тис. грн

Назви місцевих рад	Планові обсяги доходів	У тому числі трансферт із районного бюджету
Харківська районна рада	562 000	
Харківська міська рада	6 602 400	
Мереф'янська міська рада	8 240	120
Південноміська рада	4 200	
Бабаївська селищна рада	2 700	96
Безлюдівська селищна рада.	4 100	
Березівська селищна рада	552	
Будянська селищна рада	230	
Васищівська селищна рада	3 200	145
Височанська селищна рада	415	
Коротичанська селищна рада	1 460	
Кулиничівська селищна рада	2 800	
Манченківська селищна рада	980	
Пісочинська селищна рада	17 250	562
Покотилівська селищна рада	4 230	
Роганська селищна рада	4 095	152
Утківська селищна рада	670	
Хорошівська селищна рада	1 545	
Веселівська сільська рада	1 017	
Вільхівська сільська рада	1 420	
Глибоцька сільська рада	1 970	116
Жовтнева сільська рада	391	
Комунарська сільська рада	1 382	64
Лизогубівська сільська рада	574	
Липецька сільська рада	2 415	
Лук'янцівська сільська рада	1 238	
Малороганська сільська рада	1 812	
Пономаренківська сільська рада	286	
Русько-Тишківська сільська рада	910	
Тернівська сільська рада	944	
Циркунівська сільська рада	2 307	
Яковлівська сільська рада	329	

4.11. Як зміняться доходи зведеного бюджету району, зведеного бюджету області та зведеного Державного бюджету України, якщо суму базової дотації з Державного бюджету України до бюджету області буде збільшено, порівняно з попередньо запланованою, на 800 тис. грн за рахунок зменшення суми трансферту двом іншим областям, а сума субвенції на реконструкцію об'єктів спільного інвестування з районного бюджету до бюджету області збільшиться на 35 тис. грн за рахунок перегляду складу видатків?

4.12. Плановий обсяг дохідної частини загального фонду місцевого бюджету становить 820 млн грн, із них трансферти цільового характеру – 375 млн грн. У листопаді, відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду місцевого бюджету, слід очікувати виникнення тимчасового касового розриву на суму 62 млн грн. Рада ухвалює рішення щодо залучення коштів банківської установи на термін три місяці для вирішення цієї проблеми. Визначте обґрунтованість та правомірність такого рішення. Запропонуйте варіанти щодо переведення його у правове поле.

4.13. Погоджена та затверджена за умовами завдання 4.12 сума банківської позики на покриття тимчасового касового розриву становила 17 млн грн на термін 20 днів під 30 % річних. Визначте обсяг видатків бюджету на обслуговування такої позики, та з'ясуйте, за рахунок коштів якого фонду їх має бути профінансовано.

4.14. Головний економіст місцевої ради запропонував розглянути альтернативний варіант покриття тимчасових касових розривів місцевого бюджету, що виникли за умовами завдання 4.12 – отримання позики за рахунок коштів Єдиного казначейського рахунку. Як ви вважаєте, який із двох варіантів був у кінцевому підсумку ухвалений місцевою радою? Відповідь аргументуйте необхідними розрахунками.

Рівень В

4.15. Закон України "Про Державний бюджет України" станом на 1 січня не був затверджений. Бюджетні призначення загального фонду, визначені законом про Державний бюджет України на попередній бюджетний період становлять 415 млрд грн. Міністерство фінансів України запланувало здійснити такі операції в I кварталі поточного року:

а) фінансування поточних видатків загального фонду Державного бюджету України в сумі 32 млрд грн щомісячно;

б) фінансування капітальних видатків, пов'язаних із ліквідацією аварій на об'єктах житлового господарства, у сумі 22 млн грн у січні;

в) погашення зовнішніх зобов'язань за кредитами на суму 168 млн грн у лютому;

г) надання державних гарантій на суму 42 млн грн у лютому;

д) емісію ОВДП у березні на суму 375 млн грн.

Міністр фінансів розпорядився під час розрахунків видатків на оплату праці працівників бюджетних установ виходити з величини мінімальної заробітної плати, визначеної у проекті Закону України "Про Державний бюджет України".

Визначте, наскільки законним буде ухвалення таких рішень, якщо Закон України "Про Державний бюджет України" не набуде чинності до кінця березня.

4.16. За наведеними в табл. 6 даними визначте плановий обсяг доходів зведеного бюджету Луцького району Волинської області та зведеного бюджету Волинської області.

Таблиця 6

Показники доходів місцевих бюджетів, млн грн

Місцеві бюджети	Планові обсяги доходів	У тому числі трансферти від інших бюджетів області
1	2	3
Обласний бюджет	1 125,0	–
Бюджети міст обласного значення:		
м. Луцьк	1 186,0	–
м. Володимир-Волинський	207,6	–
м. Ковель	415,2	–
м. Нововолинськ	250,2	–
Зведені бюджети районів області:		
Володимир-Волинський район	118,5	2,5
Горохівський район	302,5	–
Іваничівський район	169,1	–
Камінь-Каширський район	391,3	–
Ківерцівський район	356,6	–
Ковельський район	194,3	3,1
Локачинський район	118,3	–
Луцький район	?	–
Любешівський район	216,5	–
Любомльський район	229,4	–
Маневицький район	325,4	–
Ратнівський район	309,7	5,3
Рожищенський район	210,9	–

1	2	3
Старовижівський район	159,9	–
Турійський район	151,9	4,2
Шацький район	71,8	–
Інші бюджети:		
Бюджет Луцького району	287,0	–
Селищні бюджети Луцького району (за кількістю – 2)	5,7	1,1
Сільські бюджети Луцького району (за кількістю – 29)	58,2	13,6

Тема 5. Міжбюджетні відносини й система бюджетного вирівнювання

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Проблеми міжбюджетних відносин в Україні.
2. Світова практика міжбюджетних відносин.
3. Дотації вирівнювання у Європейській хартії про місцеве самоврядування.
4. Процедура визначення обсягів міжбюджетних трансфертів.

Рекомендована література: [2; 3; 6; 7; 8; 10; 16; 26; 27; 29; 31; 38; 41; 42; 45; 47; 48; 52; 54; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Поясніть, що становлять фіскальні дисбаланси та назвіть причини, які обумовлюють їхнє виникнення.
2. Дайте визначення сутності міжбюджетних відносин та обґрунтуйте основну мету їхнього регулювання
3. Визначте склад міжбюджетних трансфертів, установлених Бюджетним кодексом України.
4. Назвіть чинники, які впливають на визначення величини базової (реверсної) дотації.
5. Обґрунтуйте сутність, порядок обчислення та застосування індексу податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці.
6. Поясніть необхідність у запровадженні, умови призначення та розподілу освітньої та медичної субвенцій.

7. Опишіть чинний механізм стимулювання місцевих органів влади до нарощування доходів бюджету.

8. Назвіть, які міжбюджетні трансферти можуть установлювати між окремими місцевими бюджетами.

Тести

1. Базову дотацію для районного бюджету:

а) визначають величиною індексу його податкоспроможності;

б) надають з обласного бюджету;

в) використовують як інструмент вертикального вирівнювання його податкоспроможності;

г) спрямовують на реалізацію заходів з оптимізації мережі закладів охорони здоров'я.

2. Індeksi податкоспроможності місцевих бюджетів не можуть змінювати й переглядати частіше ніж один раз на рік, крім таких випадків:

а) виділення нових або зміни статусу вже наявних адміністративно-територіальних одиниць;

б) зміни місцезнаходження суб'єктів господарювання – платників податків;

в) зміни податкового законодавства;

г) усі відповіді правильні.

3. Відповідно до розпису Державного бюджету України, перерахування базової та реверсної дотацій здійснюють органи Державної казначейської служби України:

а) щоденно;

б) щотижнево;

в) щодекадно;

г) один раз на місяць.

4. Кошти у формі реверсної дотації підлягають передачі з бюджету міста обласного значення до Державного бюджету України, якщо значення індексу податкоспроможності міста:

а) розрахованого за надходженнями за податком на доходи фізичних осіб, є більшим ніж 1,1;

б) розрахованого за надходженнями за податком на прибуток підприємств, є меншим ніж 0,9;

в) розрахованого за надходженнями за податком на доходи фізичних осіб, перебуває у межах 0,9 – 1,1;

г) розрахованого за надходженнями за податком на доходи фізичних осіб та податком на прибуток, є меншим ніж 1,1.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

5.1. Розрахуйте індекс податкоспроможності обласного бюджету за надходженнями податку на доходи фізичних осіб, якщо такі надходження до обласного бюджету з розрахунку на одну особу – жителя області – становлять 136,18 грн, а середній рівень надходження податку до всіх обласних бюджетів із розрахунку на одного жителя України – 195,42 грн.

5.2. Сума коштів, необхідна для досягнення індексом податкоспроможності бюджету міста обласного значення за податком на доходи фізичних осіб значення 0,9, становить 147,15 тис. грн. Визначте розмір базової дотації, що має бути призначено міській раді.

5.3. Індекс податкоспроможності обласного бюджету, розрахований за податком на прибуток підприємств, становить 1,05. Визначте суму реверсної дотації, яку буде вилучено з обласного бюджету.

5.4. Плановий обсяг надходжень податків та зборів до місцевих бюджетів України визначено в сумі 96 млрд грн. У якому мінімальному обсязі має бути встановлено стабілізаційну дотацію як додаткову дотацію з Державного бюджету України місцевим бюджетам?

5.5. Обсяг затверджених субвенцій із Державного бюджету України до місцевих бюджетів становить: медична субвенція – 42,5 млрд грн; освітня субвенція – 38,4 млрд грн. Визначте, у якому граничному обсязі у складі зазначених субвенцій (за кожною субвенцією окремо) було передбачено резерв коштів для фінансування непередбачених видатків?

5.6. Кількість учнів денних загальноосвітніх шкіл сільської місцевості становить 24. Коефіцієнт зведення учнів денних загальноосвітніх шкіл сільської місцевості до учнів усіх загальноосвітніх шкіл району становить 1,751. Визначте зведену кількість учнів денних загальноосвітніх шкіл сільської місцевості.

5.7. На підставі даних завдання 5.6 визначте плановий обсяг освітньої субвенції для бюджету сільської ради. У розрахунках урахуйте,

що величину фінансового нормативу бюджетної забезпеченості затверджено в обсязі 8,898 471 тис. грн на одного учня.

Рівень Б

5.8. Визначте суми міжбюджетних трансфертів для здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності території, якщо:

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету міста обласного значення в році, що передує рокові, у якому здійснюють планування, становлять 19,146 328 млн грн;

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до всіх бюджетів міст обласного значення і районів становлять 32 354,6 млн грн;

кількість населення міста обласного значення на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 33,227 тис. осіб;

кількість населення України (крім АР Крим, м. Києва) на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 40 204,4 тис. осіб.

5.9. Визначте суми міжбюджетних трансфертів для здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності території, якщо:

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету району в році, що передує рокові, у якому здійснюють планування, становлять 76 523 тис. грн;

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до всіх бюджетів міст обласного значення і районів становлять 32 354,6 млн грн;

кількість населення району станом на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 28,69 тис. осіб;

кількість населення України (крім АР Крим, м. Києва) на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 40 204,4 тис. осіб.

5.10. Фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до районного бюджету становлять 45,1 млн грн, кількість населення району – 93,3 тис. жителів, індекс податкоспроможності районного бюджету – 0,5998. Визначте, яку суму податку на доходи фізичних осіб збирають по всіх районах і містах обласного значення з розрахунку на одного жителя.

5.11. Визначте додаткову величину освітньої субвенції для обласного бюджету, якщо, згідно з уточненими розрахунками департаменту освіти обласної державної адміністрації, кількість неврахованих за попередніх розрахунків учнів (за відповідними категоріями) наведено в табл. 7.

**Інформація про кількість учнів шкіл області, що підлягають
урахуванню під час обчислення обсягу освітньої субвенції**

Категорії учнів	Кількість учнів	Коефіцієнти зведення відповідної категорії учнів у відповідність до кількості учнів загальноосвітніх шкіл
1	2	3
учні, крім учнів із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, загальноосвітніх шкіл-інтернатів (ліцеїв) із посиленою військово-фізичною підготовкою	20	6,5
учні (включаючи студентів), крім учнів (студентів) із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, училищ (у тому числі олімпійського резерву), шкіл-інтернатів (ліцеїв) фізичної культури і спорту	6	8,4
вихованці, крім вихованців із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, загальноосвітніх шкіл-інтернатів, розташованих у населених пунктах, яким надано статус гірських	4	5,7
вихованці загальноосвітніх шкіл-інтернатів, крім вихованців шкіл-інтернатів (ліцеїв) із посиленою військово-фізичною підготовкою, вихованців загальноосвітніх санаторних шкіл-інтернатів та вихованців із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	3	5,0
вихованці загальноосвітніх санаторних шкіл-інтернатів, крім вихованців із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	2	5,4
учні, що приходять на навчання, у загальноосвітніх школах-інтернатах, розташованих у населених пунктах, яким надано статус гірських	9	1,1
учні загальноосвітніх шкіл-інтернатів, що приходять на навчання	7	1,0
вихованці, крім вихованців із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних шкіл-інтернатів для дітей, які потребують корекції розумового та/або фізичного розвитку	4	6,6
вихованці, крім вихованців із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних шкіл-інтернатів для дітей, які потребують корекції розумового та/або фізичного розвитку, розташованих у населених пунктах, яким надано статус гірських	3	7,5

1	2	3
учні спеціальних шкіл-інтернатів для дітей, які потребують корекції розумового та/або фізичного розвитку, що приходять на навчання	6	2,5
учні та вихованці, що перебувають на повному державному утриманні, у різних типах загальноосвітніх навчальних закладів із-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	2	12,02

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості одного учня визначено на рівні 6 320,76 грн.

Рівень В

5.12. Визначте плановий обсяг медичної субвенції для обласного бюджету, якщо:

загальна величина медичної субвенції для місцевих бюджетів на плановий бюджетний рік становить 46,466 млрд грн;

сумарний обсяг коштів, передбачений для: а) лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет; б) забезпечення додаткових виплат медичним працівникам системи екстреної медичної допомоги; в) надання медичної субвенції, згідно із Законом України "Про статус гірських населених пунктів в Україні", – 4,315 млрд грн;

частка обсягу медичної субвенції обласних бюджетів у загальному обсязі медичної субвенції становить 0,354 (відповідає показникові, визначеному як відношення сумарних витрат на охорону здоров'я обласних бюджетів до загального обсягу видатків на цю мету за даними зведення місцевих бюджетів, у розрахунках показника враховано розмежування видатків між бюджетами, згідно із главою 13 Бюджетного кодексу України);

коефіцієнт корегування частки обсягу медичної субвенції обласних бюджетів у загальному обсязі медичної субвенції, залежно від співвідношення видатків на заробітну плату в загальній сумі видатків на охорону здоров'я таких бюджетів, становить 0,951;

кількість наявного населення України станом на 1 січня року, що передує планованому, становить 43,07 млн осіб;

кількість наявного населення області станом на 1 січня року, що передує планованому, становить 1,067 млн осіб;

коефіцієнт рівня застосування впливу вікової структури населення становить 0,5;

коефіцієнт відносної вартості витрат на надання медичних послуг, залежно від статевої та вікової структури населення адміністративно-територіальної одиниці, становить 1,006;

сумарний плановий обсяг коштів обласного бюджету за такими складовими частинами: а) обсяг медичної субвенції, згідно із Законом України "Про статус гірських населених пунктів в Україні"; б) цільові кошти для лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет; в) цільові кошти для забезпечення додаткових виплат медичним працівникам системи екстреної медичної допомоги, відповідно до Закону України "Про екстрену медичну допомогу"; г) кошти для надання екстреної медичної допомоги, відповідно до Закону України "Про екстрену медичну допомогу", – становить 95,6 млн грн.

5.13. Визначте суми міжбюджетних трансфертів для здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, якщо:

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до обласного бюджету в році, що передує рокові, у якому здійснюють планування, становлять 247 557,3 тис. грн;

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до всіх обласних бюджетів становлять 8 088,7 млн грн;

фактичні надходження податку на прибуток (крім податку на прибуток підприємств державної власності, податку на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності) до обласного бюджету в році, що передує рокові, у якому здійснюють планування, становлять 17 400 тис. грн;

фактичні надходження податку на прибуток (крім податку на прибуток підприємств державної власності, податку на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності) до всіх обласних бюджетів становлять 2 767,2 млн грн;

кількість населення області станом на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 1 168,372 тис. осіб;

кількість населення України (крім АР Крим, м. Києва) на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 40 204,4 тис. осіб.

5.14. На підставі інформації з додатків до Закону України "Про Державний бюджет України на поточний рік" визначте:

1) склад і структуру міжбюджетних трансфертів, призначених для надання місцевим бюджетам із Державного бюджету України;

2) загальну суму коштів, що передають із місцевих бюджетів до Державного бюджету України;

3) частку вилучених із місцевих бюджетів коштів у загальній сумі дохідної частини Державного бюджету України;

4) кількість бюджетів-донорів та їхню частку в загальній кількості бюджетів, що мають міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України;

5) першу десятку бюджетів-донорів за їхнього часткою в загальній сумі вилучень;

6) кількість бюджетів-реципієнтів та їхню частку в загальній кількості бюджетів, що мають міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України;

7) першу десятку бюджетів-реципієнтів за їхньою часткою в загальній сумі наданої місцевим бюджетам базової дотації.

Змістовий модуль 2

Система доходів і видатків державного та місцевих бюджетів

Тема 6. Система доходів бюджету

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Прямі податки в системі доходів державного та місцевих бюджетів.
2. Непрямі податки в системі доходів державного та місцевих бюджетів.
3. Неподаткові надходження в системі доходів бюджету.
4. Власні надходження бюджетних установ в системі доходів бюджету.

Рекомендована література: [2; 6 – 8; 10; 14; 19; 28; 32; 36; 43; 48; 51; 53 – 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Розкрийте економічну сутність та дайте класифікацію доходів бюджету.
2. Назвіть склад доходів Державного бюджету України, передбачений Бюджетним кодексом України.
3. Дайте характеристику податкових і неподаткових надходжень Державного бюджету України.

4. Назвіть складові частини власних надходжень бюджетних установ та визначте особливості зарахування їх до бюджету.

5. Назвіть джерела формування доходів загального та спеціального фондів Державного бюджету України.

6. Охарактеризуйте склад доходів місцевих бюджетів.

7. Розкрийте значення міжбюджетних трансфертів як складової частини доходів місцевих бюджетів.

8. З'ясуйте та поясніть призначення бюджету розвитку місцевих бюджетів.

Тести

1. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

1. Увізне мито є складовою частиною	а) неподаткових надходжень Державного бюджету України;
2. Кошти, що перераховує Національний банк України, відповідно до Закону України "Про Національний банк України", є складовою частиною	б) офіційних трансфертів у складі доходів Державного бюджету України;
3. Кошти від продажу землі й нематеріальних активів є складовою частиною	в) податкових надходжень Державного бюджету України;
4. Надходження в межах програм допомоги Європейського Союзу є складовою частиною	г) доходів від операцій із капіталом Державного бюджету України

2. Плату за оренду майна бюджетних установ можна використовувати на:

а) господарські потреби бюджетних установ, включаючи оплату комунальних послуг і енергоносіїв;

б) утримання, облаштування, ремонт та придбання майна бюджетних установ;

в) організацію основної діяльності бюджетних установ;

г) покриття витрат, пов'язаних із організацією та наданням послуг, що надають бюджетні установи, згідно з їхньою основною діяльністю;

3. Такі платежі зараховують виключно до доходів спеціального фонду Державного бюджету України:

а) судовий збір;

б) військовий збір;

в) увізне мито;

г) державне мито.

4. Податок на доходи фізичних осіб зараховують до бюджетів селищних рад в обсязі:

- а) 0 % від суми зібраного на території ради податку;
- б) 10 % від суми зібраного на території ради податку;
- в) 25 % від суми зібраного на території ради податку;
- г) 50 % від суми зібраного на території ради податку.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

6.1. Визначте суму доходів місцевого бюджету, якщо податкові надходження становлять 2 500 млн грн, неподаткові надходження – 615 млн грн, трансферти – 1 250 млн грн, надходження від місцевих заощаджень – 120 млн грн.

6.2. Унаслідок ухвалення змін до рішення про місцевий бюджет, податкові надходження бюджету було збільшено на 5,3 млн грн, цільові фонди й неподаткові надходження зменшено на 1,2 та 4,1 млн грн, відповідно. Як у цьому разі змінилася загальна величина доходів бюджету?

6.3. Доходи загального фонду міського бюджету становлять 314 млн грн, доходи спеціального фонду – 7,2 % від загального обсягу доходів бюджету. Визначте, у якому обсязі сформовано міський бюджет.

6.4. Підприємство перерахувало на рахунок, відкритий в органі Державної казначейської служби України 16 тис грн податку на додану вартість. Визначте, у яких пропорціях цю суму буде розподілено казначейською службою між відповідними бюджетами.

6.5. Фізична особа сплатила через банківську установу 170 грн державного мита за видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон. Визначте, у яких пропорціях цю суму буде розподілено казначейською службою між відповідними бюджетами.

6.6. На рахунок міського бюджету міста обласного значення від приватного підприємства надійшло 6 тис. грн податку на доходи фізичних осіб. Визначте загальну суму податку, сплачену підприємством до бюджету.

6.7. Розрахуйте плановий обсяг власних надходжень територіального центру соціального обслуговування населення, якщо середньомісячна кількість осіб, яким було надано платні послуги в поточному році, становить 82 особи (цей показник узятий за основу розрахунків на плановий рік); середня вартість однієї години роботи соціального інспектора –

14,17 грн; середня тривалість надання послуги з розрахунку на одного споживача – 3,12 год.

Рівень Б

6.8. Додаткові обсяги виробництва підакцизної продукції у плановому році становлять:

вина ігристі – 8 500 дал;

сигарети без фільтра 3 500 тис. шт.; середнє значення максимальної роздрібної ціни для пачки, що містить 20 шт. сигарет, становить 11,00 грн.

Визначте додатковий плановий обсяг надходжень акцизного податку до бюджету.

6.9. Розрахуйте прогнозну кількість отримувачів податкової соціальної пільги з податку на доходи фізичних осіб у розмірі, установленому п. 169.1.1 Податкового кодексу України у плановому 2016 році, якщо:

очікувана кількість отримувачів пільги становить 4 513 126 осіб;

розміри прожиткових мінімумів на працездатну особу станом на 1 січня 2015 року і 1 січня 2016 року визначено чинним законодавством;

середньомісячна заробітна платня працівників за 2015 рік становила 4 027 грн; очікувана середньомісячна заробітна платня працівників у 2016 році – 4 320 грн.

6.10. На підставі наведених далі даних визначте загальну суму власних надходжень театру.

Вихідні дані:

загальна кількість місць у глядацькій залі – 758;

комерційна місткість – 752;

кількість вистав на рік, усього – 346, у тому числі:

ранкових – 93;

вечірніх – 225;

гастрольних – 28;

заповнюваність глядацької зали, % відвідування:

на ранкових виставах – 70;

на вечірніх виставах – 68;

середня вартість одного відвідування:

на ранкових виставах – 35,00 грн;

на вечірніх виставах – 60,00 грн;

на гастрольних виставах – 100,00 грн;

кількість глядачів на гастрольних виставах – 7 200 осіб;

інші (крім продажу квитків) доходи театру:

від оренди приміщення 120 000 грн;

від реалізації програм 60 000 грн.

Розрахунки надходжень від продажу квитків здійснить із використанням форми табл. 8.

Таблиця 8

**Визначення кількості глядачів на виставах театру
та доходів від продажу квитків**

Вистави	Кількість вистав на рік	Кількість місць у глядацькій залі (комерційна місткість)	% заповнюваності зали	Кількість глядачів на одній виставі	Кількість глядачів на рік, осіб	Середня вартість одного відвідування, грн	Доходи від продажу квитків, грн
Ранкові							
Вечірні							
Гастрольні							
Разом							

6.11. На підставі планових обсягів надання сервісних послуг територіальним органом Міністерства внутрішніх справ України (табл. 9) розрахуйте планову суму власних надходжень цієї організації.

Таблиця 9

**Послуги територіального органу з надання сервісних послуг
Міністерства внутрішніх справ України (планові показники)**

Назви послуг	Обсяги надання послуг
1	2
Видача посвідчення водія на право керування транспортними засобами після закінчення навчального закладу та складення іспитів, кількість посвідчень	6 208
Видача свідоцтва про допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів, кількість свідоцтв	145
Реєстрація транспортних засобів вітчизняного виробництва з видачею свідоцтва про реєстрацію, кількість свідоцтв	4 820
Реєстрація транспортних засобів іноземного виробництва з видачею свідоцтва про реєстрацію, кількість свідоцтв	9 632

1	2
Оформлення та видача дозволу на встановлення і використання на транспортних засобах спеціальних звукових та/або світлових сигнальних пристроїв синього чи жовтого кольору, кількість дозволів	216

6.12. На підставі наведених в табл. 10 даних розрахуйте показники динаміки та структури доходів Державного бюджету України. Визначте, як змінилися реальні показники доходів бюджету, якщо індекс-дефлятор ВВП становив: за 2013 рік – 104,3 %; за 2014 рік – 114,8 %. Зробіть висновки.

Таблиця 10

Фактичні показники доходів Державного бюджету України, млрд грн

Показники	Роки	2012	2013	2014
Податкові надходження		274,7	?	280,2
Неподаткові надходження		68,3	72,9	?
Доходи від операцій із капіталом		1,2	0,3	0,9
Трансферти		1,6	3,1	7,2
Цільові фонди		0,3	0,2	0,2
Усього		?	339,2	357,1

Рівень В

6.13. На підставі наведених у табл. 11 складових частин доходів міста обласного значення сформулюйте групи та підгрупи доходів бюджету місцевого самоврядування та здійсніть структурний аналіз доходів.

Таблиця 11

Складові доходів бюджету міста обласного значення

Показники	Значення показників, грн
1	2
Плата за землю з юридичних осіб	67 103 700
Єдиний податок	48 491 100
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	21 060 000
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу	43 500

1	2
Інші неподаткові надходження	1 684 700
Цільові фонди, утворені органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади	600 000
Державне мито	4 551 300
Податок та збір на доходи фізичних осіб	262 394 400
Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	189 228 000
Туристичний збір	61 700
Акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	48 805 800
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату допомоги сім'ям із дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам із дитинства, дітям-інвалідам, тимчасової державної допомоги дітям та допомоги по догляду за інвалідами I чи II групи, унаслідок психічного розладу	242 357 200
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	423 400
Рентна плата за користування надрами, із метою, не пов'язаною з видобуванням корисних копалин	200
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг на послуги зв'язку, інших передбачених законодавством пільг (крім пільг на отримання ліків, зубопротезування, оплату електроенергії, природного і скрапленого газу на побутові потреби, твердого та рідкого пічного побутового палива, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот), на компенсацію втрати частини доходів, у зв'язку з відміною податку із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та відповідним збільшенням ставок акцизного податку з пального, і компенсацію за пільговий проїзд окремих категорій громадян	25 401 000
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	700 000
Адміністративні штрафи та інші санкції	132 000
Плата за землю з фізичних осіб	12 274 000
Кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній або комунальній власності, та земельних ділянок, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим	927 900
Екологічний податок	4 438 800
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот	128 840 700
Надходження від плати за послуги, що надають бюджетні установи, згідно із законодавством	27 062 535
Транспортний податок	500 000

1	2
Медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам	197 127 200
Збір за місця для паркування транспортних засобів	362 000
Відсотки за користування довготерміновим кредитом, що надають із місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	7 600
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною"	625 800,00
Кошти від відчуження майна, що належить Автономній Республіці Крим, та майна, що перебуває в комунальній власності	2 000 000
Інші субвенції, усього	834 500
Кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, отриманого територіальною громадою як спадкування чи дарування, а також валютні цінності та кошти, власники яких невідомі	60 000

Для виконання завдання слід використати форму табл. 12.

Таблица 12

Склад і структура доходів міського бюджету

Коди бюджетної класифікації (зазначити)	Доходи бюджету	Значення показників, грн	% до підсумку
1	2	3	4
	Податкові надходження		
	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості		
	Податки на власність		
	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів		
	Внутрішні податки на товари та послуги		
	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції		
	Окремі податки та збори, що зараховують до місцевих бюджетів		
	Рентна плата за транспортування, збори на паливно-енергетичні ресурси		
	Місцеві податки		
	Інші податки та збори		

1	2	3	4
	Неподаткові надходження		
	Доходи від власності та підприємницької діяльності		
	Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності		
	Інші неподаткові надходження		
	Власні надходження бюджетних установ		
	Доходи від операцій з капіталом		
	Надходження від продажу основного капіталу		
	Надходження від реалізації державних запасів товарів		
	Кошти від продажу землі й нематеріальних активів		
	Офіційні трансферти		
	Цільові фонди		
	Разом		100,0

6.14. На підставі наведених у табл. 13 даних розподіліть надходження від платників, зареєстрованих у місті обласного значення, між відповідними бюджетами.

Таблиця 13

Вихідні дані

Складові частини надходжень	Сума, тис. грн
1	2
Податок на прибуток приватних підприємств	22,0
Податок на додану вартість	17,0
Податок на доходи фізичних осіб	9,0
Увізне мито	4,2
Податок на прибуток підприємств державної форми власності	6,0
Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом	1,0
Рентна плата за спеціальне використання води	2,0
Акцизний податок	3,5
Акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	2,7
Екологічний податок	2,4
Військовий податок	1,0

1	2
Земельний податок	3,6
Державне мито за реєстрацію місця проживання	0,2
Податок на прибуток комунальних підприємств	2,0
Збір за місця для паркування транспортних засобів	1,6
Єдиний податок із юридичних осіб	7,0
Виконавчий збір, стягнутий органами державної виконавчої служби	2,0
Судовий збір	1,6
Державне мито за видачу закордонних паспортів	1,7
Плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями	16,0
Туристичний збір	2,3

6.15. Підприємствами за звітний період нараховано (утримано) такі податки та збори:

- 1) податок на доходи фізичних осіб;
- 2) податок на прибуток приватних підприємств;
- 3) екологічний податок;
- 4) рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів щодо деревини, заготовленої як порубок головного користування;
- 5) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату).

Визначте, до яких бюджетів надійдуть кошти від зазначених платежів, якщо підприємства-платники зареєстровано в:

- а) місті Києві;
- б) місті обласного значення;
- в) місті районного значення.

6.16. Визначте пропорції розподілу податку на доходи фізичних осіб (крім податку від оподаткування пасивних доходів у вигляді відсотків на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, відсотків на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці) між відповідними бюджетами, згідно з нормами Бюджетного кодексу України та розрахуйте, яка сума податку надійде до Державного бюджету України, районних в області бюджетів, бюджетів міст обласного значення, сільських (селищних, міст районного значення) бюджетів. Вихідні дані до завдання наведено в табл. 14.

Вихідні дані

Показники	Значення показників, млн грн
Податок на доходи фізичних осіб, сплачений підприємствами області	?
Сума податку, перерахована органами ДКСУ до обласного бюджету, у тому числі:	3 000
із сум податку, сплаченого на території сіл та селищ, %	20
із сум податку, сплаченого на території міст районного значення, %	15
із сум податку, сплаченого на території міст обласного значення, %	решта

Тема 7. Система видатків бюджету**Перелік питань для самостійного опрацювання студентами**

1. Відомча класифікація видатків бюджету.
2. Економічна класифікація видатків бюджету.
3. Функціональна класифікація видатків бюджету.
4. Розпорядники бюджетних коштів: їхні права та обов'язки.

Рекомендована література: [2; 5 – 11; 18; 33; 34; 46; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Поясніть сутність та призначення бюджетних видатків.
2. Назвіть критерії класифікації видатків бюджету.
3. Поясніть призначення та складові частини бюджетної класифікації видатків.
4. Поясніть, яким чином здійснюють розмежування видатків між бюджетами різних рівнів.
5. Охарактеризуйте склад видатків, що фінансують із Державного бюджету України.
6. Поясніть сутність таємних та захищених видатків.
7. Визначте склад і дайте характеристику видатків місцевих бюджетів.
8. Охарактеризуйте структуру видатків місцевих бюджетів.

Тести

1. Видатки спеціального фонду бюджетів:
  - а) не мають конкретних (закріплених) джерел фінансування;
  - б) фінансують за рахунок цільових доходів;

- в) посідають левову (понад 75 %) частку в загальній сумі видатків;
- г) передбачають у бюджетах починаючи з 2011 р.

2. Видатки районних бюджетів:

- а) розподіляють на видатки, які враховують та не враховують у процесі визначення міжбюджетних трансфертів;
- б) затверджують у рішеннях відповідних районних рад про районні бюджети;
- в) фінансують виключно за рахунок трансфертів із Державного бюджету України;
- г) затверджують рішеннями обласних рад.

3. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

<p>1. До видатків на оборону, згідно з бюджетною класифікацією, належать видатки на</p> <p>2. До видатків на економічну діяльність, згідно з бюджетною класифікацією, видатки на</p> <p>3. До видатків на загальнодержавні функції, згідно з бюджетною класифікацією, належать видатки на</p> <p>4. До видатків на громадський порядок, безпеку та судову владу, згідно з бюджетною класифікацією, належать видатки на</p>	<p>а) цивільну оборону;</p> <p>б) дорожнє господарство;</p> <p>в) обслуговування боргу;</p> <p>г) протипожежний захист та рятування</p>
--	---

4. Видатки на фізичну культуру і спорт фінансують із:

- а) Державного бюджету України;
- б) бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад;
- в) обласних бюджетів;
- г) бюджетів, визначених у пунктах а – в.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

7.1. Видатки спеціального фонду міського бюджету, затверджені в сумі 2 650 млн грн, становили 7,5 % видаткової частини бюджету. Визначте, у якому обсязі затверджено видатки загального фонду.

7.2. У центральній районній лікарні на 1 січня планового року є 225 ліжок. Наприкінці жовтня планового року вводять в експлуатацію новий лікувальний корпус на 75 ліжок. Кількість днів функціонування одного ліжка на рік – 320. Визначте середньорічну кількість ліжок і загальну кількість ліжко-днів.

7.3. Визначте посадовий оклад працівника бюджетної установи, який має 15-й тарифний розряд, якщо тарифний коефіцієнт становить 2,58,

а розмір мінімальної заробітної платні визначений Законом України "Про Державний бюджет України".

7.4. Видатки бюджетної установи за статтею 2111 становили 4 120,0 тис. грн. Визначте плановий обсяг видатків за статтею 2120.

7.5. На території Роганської селищної ради Харківського району Харківської області розташовані дошкільний навчальний заклад (дитячий садок), Роганський аграрний ліцей, Харківський національний аграрний університет. Визначте, із яких бюджетів фінансують названі установи.

7.6. Запланований обсяг споживання бюджетною установою електричної енергії визначений на рівні 114 000 кВт/год на рік. Тариф на електричну енергію для бюджетних установ становить 137,16 к./кВт-год (із ПДВ). Визначте видатки бюджетної установи за статтею 2273.

Рівень Б

7.7. Із 1 грудня 2015 року працівникові вищого навчального закладу за посадою "гардеробник" було встановлено оклад у розмірі 1 383 грн. Визначте правомірність цього рішення та наявність факту перевитрати бюджетних коштів, якщо посаду гардеробника тарифіковано за 2-м тарифним розрядом (тарифний коефіцієнт становить 1,09), а розмір посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1-го тарифного розряду Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів із оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери визначений із 1 грудня 2015 року на рівні 1 113 грн.

7.8. Кількість студентів та аспірантів у вищому навчальному закладі станом на 1 січня планового року становить 14 325 осіб, у тому числі студентів та аспірантів денної форми навчання – 8 756 осіб (із них за державним замовленням – 5 318 осіб); студентів заочної форми навчання – 3 473 осіб (із них за державним замовленням – 185 осіб); студентів вечірньої форми навчання – 2 096 осіб (із них за державним замовленням – 10 осіб). Визначте розрахунковий (зведений) контингент студентів та частку посад працівників навчального закладу, яку будуть фінансувати за рахунок загального фонду кошторису бюджетної установи.

7.9. У дільничній лікарні на початок планового року функціонує така кількість ліжок: у пологовому відділенні – 40, хірургічному – 70, дитячому – 80, в інших – 140. Із 1 вересня, у зв'язку з перебудовою частини господарського корпусу під стаціонар, кількість ліжок збільшено: у хірургічному відділенні – до 120, дитячому – до 110, інших – до 215. Кількість днів

функціонування одного ліжка на рік у відділеннях становить 317, 298, 305 і 293 дні, відповідно.

Визначте середньорічну кількість ліжко-днів у лікарні на плановий рік. Результати розрахунків подайте за формою табл. 15.

Таблиця 15

Вихідні дані

Відділення	Середньорічна кількість ліжок		Кількість днів функціонування одного ліжка	Кількість ліжко-днів
	Розрахунок	=		
Пологове				
Хірургічне				
Дитяче				
Інші				
Разом				

7.10. Видатки загального фонду селищного бюджету було затверджено в сумі 2 700 тис. грн, що становило 90 % усіх видатків бюджету. Після внесення змін до рішення про місцевий бюджет видатки загального фонду зросли на 5 %, порівняно з первісно затвердженим значенням, а загальний обсяг видатків було зменшено на 50 тис. грн. Визначте видатки спеціального фонду на момент першого затвердження бюджету та після внесення змін до нього.

7.11. На підставі наведених в табл. 16 даних розрахуйте за групами класів такі показники: 1) середні ставки заробітної платні вчителів; 2) середні витрати на перевірку зошитів із розрахунку на один клас.

Таблиця 16

Вихідні дані

Показники	Класи		
	1 – 4	5 – 9	10 – 11
Кількість класів у школі на 1 вересня	4	15	2
Кількість навчальних годин на тиждень	88	502	78
Місячний фонд заробітної плати (не ураховуючи доплати за перевірку зошитів)	7 125	48 750	10 635
Місячні витрати на перевірку зошитів	900	1 860	440

7.12. Видатки на забезпечення діяльності театру становлять: адміністративно-управлінські – 3 276 тис. грн; експлуатаційні – 6 985 тис. грн; на організацію нових постановок – 980 тис. грн. Інформацію про доходи театру наведено в умові до завдання 6.10. Використовуючи наявні дані визначте загальну суму видатків театру та фінансовий результат його діяльності.

7.13. На підставі наведених в табл. 17 даних розрахуйте показники динаміки та структури видатків Державного бюджету України. Визначте, як змінилися реальні показники доходів бюджету, якщо індекс-дефлятор ВВП становив: за 2013 рік – 104,3 %; за 2014 рік – 114,8 %. Зробіть висновки.

Таблиця 17

Фактичні показники видатків Державного бюджету України за функціональною класифікацією видатків, млрд грн

Показники	Роки		
	2012	2013	2014
Загальнодержавні функції	168,5	165,9	196,4
Оборона	14,5	14,8	27,4
Громадський порядок, безпека та судова влада	?	39,2	44,6
Економічна діяльність	49,4	41,3	34,4
Охорона навколишнього природного середовища	4,1	4,6	2,6
Житлово-комунальне господарство	0,4	0,1	0,1
Охорона здоров'я	11,4	12,9	10,6
Духовний і фізичний розвиток	5,5	5,1	4,9
Освіта	30,2	?	28,7
Соціальний захист та соціальне забезпечення	75,3	88,5	80,6
Усього	395,7	403,6	?

7.14. На підставі інформації, наведеної в табл. 18 визначте загальну кількість лікарських відвідувань в амбулаторно-поліклінічному закладі.

Таблиця 18

Вихідні дані

Спеціальність	Кількість ставок	Норма навантаження (кількість відвідувань на годину)		Кількість годин	
		у поліклініці	удома	у поліклініці	удома
1	2	3	4	5	6
Терапія	3,5	5,0	2,00	3,0	3,0
Хірургія	1,0	9,0	1,25	5,5	0,5
Гінекологія	0,5	5,0	1,25	5,5	0,5
Педіатрія	2,5	5,0	2,00	3,0	3,0

1	2	3	4	5	6
Невропатологія	0,5	5,0	1,25	5,0	1,0
Дерматологія	0,5	8,0	1,25	5,0	1,0
Стоматологія	1,5	3,0	–	6,0	–
Офтальмологія	1,5	8,0	1,25	5,5	0,5
Отоларингологія	1,5	8,0	1,25	5,5	0,5

Зробіть розрахунки, виходячи з кількості робочих днів у році, за винятком святкових, вихідних і днів чергової відпустки, за всіма спеціальностями 271. Визначені результати подайте за формою табл. 19.

Таблиця 19

Визначення кількості лікарських відвідувань в амбулаторно-поліклінічному закладі

Спеціальність	Кількість лікарських відвідувань у закладі за один день			Кількість лікарських відвідувань за рік
	у поліклініці	удома	Разом	
Терапія				
Хірургія				
Гінекологія				
Педіатрія				
Невропатологія				
Дерматологія				
Стоматологія				
Офтальмологія				
Отоларингологія				
Усього				

Рівень В

7.15. Національний університет додатково планує у штатному розписі на поточний рік посади професора доктора економічних наук, професора з педагогічним стажем 12 років та асистента з педагогічним стажем два роки. Передбачено також 15 триденних та 10 п'ятиденних відряджень, загальна кількість діб для перебування в готелях становить 70. Середню вартість проїзду в один бік визначено на рівні 160 грн. Визначте додатковий плановий обсяг видатків бюджетної установи за статтями 2111 "заробітна плата", 2120 "нарахування на оплату праці", 2250 "видатки на відрядження".

7.16. Навчальними планами для 1 – 4 класів загальноосвітньої школи передбачено 360 год занять. Загальна кількість сформованих класів – 12.

Місячний фонд заробітної платні учителів цих класів 64 432,10 грн. Із 1 вересня кількість класів буде зменшено до десяти. Визначте річні видатки на оплату педагогічної заробітної платні вчителів.

7.17. На підставі наведених у табл. 20 даних здійсніть розмежування видатків між відповідними бюджетами.

Таблиця 20

Перелік запланованих видатків у плановому році

№ п/п	Види видатків
1	2
1	Вище професійне училище № 9, м. Кіровоград (професійно-технічний навчальний заклад державної власності)
2	Харківське художнє училище (професійно-технічний навчальний заклад комунальної власності)
3	Якушинецьке професійне училище соціальної реабілітації (професійно-технічний навчальний заклад соціальної реабілітації та адаптації державної власності)
4	Харківська загальноосвітня школа I – III ступенів
5	Харківський патентно-комп'ютерний коледж
6	Коротичанський ліцей (сел. Коротич Харківського р-ну Харківської обл.)
7	Вільшанська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат для дітей, які потребують корекції розумового та фізичного розвитку
8	Дошкільний навчальний заклад "Бджілка" загального розвитку для дітей від двох до шести років (с. Утконосівка Ізмаїльського р-ну Одеської обл.)
9	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
10	Комишуваська загальноосвітня школа соціальної реабілітації
11	Комунальний заклад "Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 265" (м. Харків)
12	Університет економіки та права "КРОК" (приватна форма власності)
13	Національний інститут раку (м. Київ)
14	Харківський міський пологовий будинок № 1
15	Менська центральна районна лікарня
16	Державний заклад "Спеціалізована медико-санітарна частина № 13 МОЗ (м. Харків)
17	Харківська міська поліклініка № 18
18	Одеська обласна клінічна лікарня
19	Державний заклад "Дитячий спеціалізований (спеціальний) санаторій "Бердянський" МОЗ (м. Бердянськ Запорізької області)
20	Харківська міська клінічна лікарня № 7
21	Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка (Національна опера України)
22	Харківський національний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка
23	Харківська обласна філармонія
24	Селищний будинок культури (сел. М. Рогань Харківського р-ну Харківської обл.)
25	Хмельницька центральна районна бібліотека (сел. Чорний Острів)
26	Національна парламентська бібліотека України

1	2
27	Харківський академічний театр музичної комедії
28	Національний музей історії України
29	Харківська обласна бібліотека для юнацтва
30	Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника
31	Російський драматичний театр ім. О. С. Пушкіна
32	Тернопільська міська центральна бібліотека
33	Одеська обласна державна адміністрація
34	Чугуївська районна державна адміністрація (Харківська область)
35	Харківська міська рада
36	Харківська обласна рада
37	Роганська селищна рада (Харківський район)
38	Вищий господарський суд України
39	Верховна Рада України
40	Обслуговування державного боргу
41	Обслуговування боргу Херсонської міської ради
42	Підвищення кваліфікації депутатів районної ради
43	Програми соціального захисту громадян, які постраждали, унаслідок Чорнобильської катастрофи
44	Допомога сім'ям із дітьми
45	Допомога малозабезпеченим сім'ям
46	Додаткові виплати населенню на покриття витрат на оплату житлово-комунальних послуг (житлові субсидії населенню)
47	Зіньківський дитячий будинок-інтернат для дітей-інвалідів ім. О. В. Синяговського (м. Зіньків Полтавської обл.)
48	Харківський окружний адміністративний суд
49	Військова частина (Хмельницька область)
50	Державна податкова інспекція в Шевченківському районі м. Харкова

Для виконання завдання слід використати макет табл. 21.

Таблиця 21

Розмежування видатків між бюджетами

№ п/п	Види видатків	Державний бюджет	Обласний бюджет	Бюджет міста обласного значення	Районний бюджет	Бюджет села, селища, міста районного значення
1						
...						

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Структура видатків бюджетів на розвиток економіки.
2. Фінансова підтримка окремих галузей економіки.
3. Пріоритетні напрями розвитку науки й техніки.

Рекомендована література: [2; 5 – 10; 48; 54; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Обґрунтуйте необхідність у видатках на розвиток економіки.
2. Назвіть основні засоби регулювального впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання.
3. Охарактеризуйте видатки бюджету на розвиток сільськогосподарської галузі.
4. Визначте склад видатків Державного бюджету України на паливно-енергетичний комплекс та розвиток нафтогазової галузі.
5. Назвіть основні критерії конкурсного відбору інвестиційних програм для отримання фінансування з Державного фонду регіонального розвитку.
6. Охарактеризуйте цілі державної політики в науковій і науково-технічній діяльності.
7. Визначте пріоритетні напрями розвитку науки й техніки в Україні.
8. Опишіть, у який спосіб здійснюють бюджетне фінансування науки.

Тести

1. Державний фонд регіонального розвитку:
  - а) створено у складі загального фонду Державного бюджету України;
  - б) передбачено в обсязі не менше ніж 1 % прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період;
  - в) кошти фонду спрямовують на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку та відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів;
  - г) усі відповіді правильні.
2. Метою розроблення державних цільових програм є:
  - а) сприяння реалізації державної політики на пріоритетних напрямках розвитку держави, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць;

б) забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу;

в) забезпечення координації діяльності органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій для вирішення найважливіших проблем;

г) усі відповіді правильні.

3. Джерелами фінансування наукової й науково-технічної діяльності в Україні є:

а) кошти бюджетів;

б) гранти;

в) кошти замовників;

г) усі відповіді правильні.

4. Формами безпосередньої фінансової підтримки суб'єктів економіки можуть бути:

а) пільгове оподаткування;

б) бюджетні асигнування;

в) надання відстрочок повернення отриманих кредитів;

г) ужиття державою заходів щодо зниження монопольних цін на сировину та матеріали.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

8.1. Очікуваний обсяг видобутку вугілля вугледобувним підприємством ДП "Львіввугілля" становить у плановому році 1,8 млн т. Потенційно можливий обсяг видобутку, виходячи з наявних виробничих потужностей, становить 2,3 млн т. Очікувані збитки підприємства у плановому році визначено на рівні 125,6 млн грн. На який максимальний обсяг бюджетної підтримки може розраховувати підприємство за програмою "Державна підтримка вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції"?

8.2. Планові видатки на реалізацію місцевої програми соціально-економічного розвитку регіону становлять 2 350 тис. грн, фактичні видатки – 2 320 тис. грн, касові видатки – 2 190 тис. грн. Якою є сума заборгованості місцевого бюджету перед головним розпорядником коштів за бюджетною програмою?

8.3. Сума членського внеску України до бюджету Світової організації торгівлі, відповідно до рахунка Секретаріату Світової організації торгівлі,

становила для України в 2014 р. 808 809 швейцарських франків. Сплату було здійснено 6 червня. Визначте, у якій сумі та за яким кодом функціональної та програмної класифікації видатків і кредитування бюджету було відображено цей платіж.

8.4. Вартість придбаного сільськогосподарським підприємством "Лан" зернозбирального комбайну вітчизняного виробництва становить 2 200 тис. грн (у тому числі ПДВ). На яку компенсацію з бюджету зазначених витрат може претендувати підприємство за умови передбачення в Державному бюджеті України коштів на фінансування програми часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва?

8.5. Сума страхових премій, сплачена сільськогосподарським підприємством страховій компанії у межах придбаного страхового продукту "Страхування озимої пшениці на період перезимівлі", становила 16 500 грн. На яку компенсацію з бюджету зазначених витрат може претендувати підприємство за умови передбачення в Державному бюджеті України коштів на здійснення державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій)?

Рівень Б

8.6. Початково затверджені планові видатки Державного бюджету України на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загально-го користування становили 2 965 млн грн. У липні поточного року їхній обсяг було зменшено на 8 %. Сума заборгованості Державного бюджету України перед головним розпорядником коштів – Державним агенством автомобільних доріг України – на кінець звітного року становила 2,3 млн грн. Визначте річну суму касових видатків агенства, якщо сума фактичних видатків становила 97 % від планової величини.

8.7. Підприємство отримало кредит під інвестиційний проект у сумі 20 000 грн на термін три роки під 18 % річних. Основну суму кредиту слід погашати однаковими сумами наприкінці кожного року, відсотки нараховують на непогашений залишок основної суми. Держава компенсує позичальникові 60 % облікової ставки НБУ. За прогнозами фахівців, облікова ставка НБУ буде становити протягом першого-другого років користування кредитом 12 %, у третьому році 10 %. Фактично облікова ставка НБУ становила: перший рік – 12 %, другий – 15 %, третій – 14 %.

Складіть графік погашення кредиту та визначте загальну суму видатків держави за цим кредитом і додаткові видатки (суму економії)

бюджетних коштів, унаслідок зміни фактичного рівня облікової ставки НБУ, порівняно з очікуваною.

8.8. Підприємство отримало кредит під інвестиційний проект у сумі 18 000 грн на термін три роки під 16 % річних. Кредит слід погашати однаковими сумами наприкінці кожного року, відсотки нараховують на непогашений залишок основної суми. Держава компенсує позичальникові 45 % облікової ставки НБУ. За прогнозами фахівців, облікова ставка НБУ буде становити в першому році користування кредитом 10 %, другому – 11 %, третьому році – 12 %. Фактично облікова ставка НБУ становила: перший рік – 12 %, другий – 10 %, третій – 12 %.

Складіть графік погашення кредиту та визначте загальну суму видатків держави за цим кредитом і додаткові видатки (суму економії) бюджетних коштів, унаслідок зміни фактичного рівня облікової ставки НБУ, порівняно з очікуваною.

8.9. Вартість обладнання, придбаного на умовах фінансового лізингу, становила 2 300 тис. грн. Термін лізингу – вісім років. Авансовий платіж – 20 % від вартості предмета лізингу. Залишкова вартість обладнання після закінчення терміну лізингу – 25 % від первісної вартості. Плата за використувані лізингодавцем кредитні ресурси – 24 %. Одноразова комісія – 1 % від суми кредитних коштів, які залучають для придбання предмета лізингу. Лізингові платежі здійснюють за класичною схемою. Періодичність здійснення платежів – щоквартальна. Держава компенсує лізингоотримувачу 50 % вартості кредитних ресурсів та 20 % разової комісії. Складіть графік лізингових платежів та визначте загальну суму видатків держави за цією угодою.

8.10. Виконайте попереднє завдання, беручи до уваги, що погашення лізингових платежів здійснено за схемою ануїтетних платежів.

Рівень В

8.11. Підприємство отримало кредит у сумі 18 000 грн на термін три роки під 22 % річних. Кредит слід погашати за схемою ануїтетних платежів наприкінці кожного місяця, відсотки нараховують на непогашений залишок основної суми. Держава компенсує позичальникові 50 % ставки за кредитом. Не розробляючи графік погашення кредиту, визначте загальну суму видатків бюджету за цією статтею.

8.12. Підприємство отримало кредит у сумі 120 000 грн на термін вісім місяців під 24 % річних. Кредит слід погашати за схемою ануїтетних

платежів наприкінці кожного місяця, відсотки нараховують на непогашений залишок основної суми. Протягом третього та шостого місяців жодні платежі не здійснюють. Держава компенсує позичальникові 35 % ставки за кредитом. Визначте загальну суму видатків бюджету за цією статтею.

8.13. На підставі звітних даних Державної казначейської служби України проаналізуйте склад і структуру видатків на розвиток економіки за останніх три роки. Зробіть висновки.

8.14. На підставі звітних даних Державної казначейської служби України проаналізуйте склад і структуру видатків на науку за останніх три роки. Зробіть висновки.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення й соціальну сферу

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Нормативні документи, які регулюють надання соціальної допомоги та їхня загальна характеристика.
2. Розмежування видатків на соціальний захист населення й соціальну сферу між бюджетами.

Рекомендована література: [2; 5 – 11; 18; 33; 34; 46; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Охарактеризуйте сутність та значення системи соціального захисту.
2. Визначте основні напрями соціального захисту населення в Україні, джерелом фінансування яких є кошти бюджету.
3. Охарактеризуйте склад і порядок фінансування видатків бюджету на освіту.
4. Охарактеризуйте склад і порядок фінансування видатків бюджету на охорону здоров'я.
5. Охарактеризуйте склад і порядок фінансування видатків бюджету на культурно-освітні заклади.
6. Охарактеризуйте склад і порядок фінансування видатків бюджету на засоби масової інформації.
7. Охарактеризуйте склад і порядок фінансування видатків бюджету на фізичну культуру та спорт.
8. Охарактеризуйте сутність та призначення кошторисного фінансування.

Тести

1. Основними напрямками соціального захисту в Україні (за рахунок коштів бюджетів) є:

а) соціальні виплати, у зв'язку з малозабезпеченістю, та гарантовані державою виплати на дітей;

б) виплати, призначені для компенсації втрачених громадянами доходів;

в) соціальна допомога та соціальні гарантії для окремих категорій громадян;

г) усі відповіді правильні.

2. Значення показників рівнів забезпечення прожиткових мінімумів беруть до уваги під час розрахунків:

а) суми субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг;

б) суми державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям;

в) суми допомоги на дітей одиноким матерям;

г) суми допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування.

3. Джерелами індексації грошових доходів населення є:

а) кошти бюджетів;

б) кошти соціальних фондів;

в) власні кошти підприємств;

г) усі відповіді правильні.

4. За яким із наведених нижче напрямів бюджетні видатки мають здійснювати у межах не нижчих за 10 % від національного доходу:

а) охорона здоров'я;

б) освіта;

в) культура та мистецтво;

г) правильні відповіді а та б.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

9.1. Коефіцієнт доходу сім'ї, розрахований, відповідно до Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, становив 0,976. Визначте відсоток платежу за житлово-комунальні послуги, що має здійснювати сім'я.

9.2. Сім'я у складі: працездатна мати та дитина восьми років претендують на отримання допомоги малозабезпеченим сім'ям. Визначте рівень забезпечення прожиткового мінімуму на цю сім'ю.

9.3. Сім'я у складі чотирьох осіб претендує на отримання субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг. Площа квартири, у якій зареєстровані та проживають члени сім'ї, становить 96,8 м². Визначте, у межах якої площі сім'я може претендувати на відшкодування квартирної плати.

9.4. Визначте соціальний норматив житла для надання субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг на сім'ю з однієї особи.

9.5. 17 березня поточного року в сім'ї народилася дівчинка – хлопчик і дівчинка. Визначте право сім'ї на отримання допомоги на народження дітей, її розмір, терміни та порядок отримання.

9.6. 20-річна дівчина, студентка університету за контрактом, звернулася до управління праці та соціального захисту населення за місцем реєстрації та подала необхідні документи для призначення допомоги, у зв'язку з вагітністю та пологами. Визначте, яким буде рішення уповноваженого органу та у якій сумі (за умови позитивного рішення) буде призначено цей вид допомоги заявниці.

9.7. 9-річний хлопець, інвалід із дитинства I групи, живе разом із батьками та потребує постійного догляду. На який розмір допомоги від держави може претендувати сім'я в цій ситуації?

9.8. У ході проходження військової служби громадянин України зазнав тілесних ушкоджень, які за висновком військово-лікарської комісії стали підставою для встановлення йому II групи інвалідності. Визначте, на який розмір допомоги від держави може претендувати захисник Вітчизни?

9.9. Нарахована заробітна платня працівника за основним місцем роботи за листопад 2015 року становила 2 920 грн. Базовий місяць для здійснення індексації – квітень 2015 року. Визначте можливу суму індексації заробітної платні за листопад 2015 року.

9.10. Сума нарахованої відпустки працівникові за 18 календарних днів жовтня 2015 року становила 2 700 грн. Визначте можливий розмір індексації суми відпустки, якщо останній раз зарплатню цьому працівникові підвищували в березні 2015 року.

Довідка: останнє підвищення заробітної платні працівника перевищило суму можливої індексації.

Рівень Б

9.11. Сім'я у складі: батько, мати, троє дітей у віці 4, 6 та 10 років претендують на отримання допомоги малозабезпеченим сім'ям. Необхідний пакет документів підготовлений та поданий до управління праці та соціального захисту населення. Яким буде рішення уповноваженого органу та у якій сумі (за умови позитивного рішення) буде призначено допомогу, якщо сукупний дохід сім'ї за шість місяців, які передують місяцю звернення за допомогою, становив 22 720 грн?

9.12. Молода сім'я (чоловік і дружина) зареєстровані та проживають у квартирі площею 52,6 м². Споживання комунальних послуг здійснюють у межах нормативів споживання. Місячна плата за житлово-комунальні послуги 987,60 грн. Визначте право сім'ї на отримання субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг та її розмір, якщо доходи сім'ї за попередній календарний рік становлять:

чоловік – заробітна платня 25 800 грн (у тому числі податок на доходи фізичних осіб 3 730,68 грн); відсотки від розміщення коштів на депозитах – 2 300 грн;

дружина – заробітна платня 22 360 грн (у тому числі податок на доходи фізичних осіб 3 233,26 грн).

9.13. Фізична особа-підприємець, що є платником єдиного податку першої групи, зареєстрований та проживає у квартирі площею 41,2 м². Місячна плата за житлово-комунальні послуги: фактична – 718,30 грн, у межах нормативів споживання 675,20 грн. Визначте право громадянина на отримання субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг та її розмір.

9.14. У травні поточного року за призначенням допомоги на дітей одиноким матерям звернулася жінка, яка виховує 7-річну доньку. Середньомісячний сукупний дохід сім'ї за шість місяців, які передують місяцю звернення за допомогою, становить 1 850 грн. Яким буде рішення уповноваженого органу?

9.15. 18 березня поточного року А. С. Миколайчук звертається до управління праці й соціального захисту населення як опікун 9-річної дитини із заявою про призначення допомоги на дитину. Доходи на дитину (пенсія, стипендія, державна допомога) за попередні шість календарних місяців не нараховували. Яким буде рішення уповноваженого органу?

9.16. Заробітна платня працівника за основним місцем роботи становить 5 300 грн, за сумісництвом – 1 400 грн. Визначте можливу суму

індексації заробітку, якщо останній раз заробітну платню працівникові підвищували: за основним місцем роботи – у січні 2015 року, за сумісництвом – у грудні 2014 року.

Рівень В

9.17. Склад сім'ї: мати, батько, донька 12 років і два сини-близнюки п'яти років. Середньомісячний сукупний дохід сім'ї становить 2 850 грн (у тому числі сума утриманого податку на доходи фізичних осіб 0,00 грн через право членів подружжя на податкову соціальну пільгу в розрахунку на кожну дитину). Підготовлено та подано документи на призначення житлової субсидії.

Довідка: площа двокімнатної квартири становить 46,8 м²; плата за комунальні послуги (згідно з нормативами) – 767 грн, фактично – 795 грн.

Через місяць після ухвалення рішення щодо призначення житлової субсидії сім'я звертається за призначенням допомоги малозабезпеченим сім'ям. Визначте право сім'ї на отримання обох видів допомоги та їхній розмір.

9.18. Заробітна платня працівника становить 3 600 грн. Останнє підвищення заробітної платні, яке перевищило суму можливої індексації, мало місце в січні 2014 року. Визначте, чи було працівникові нараховано індексацію за березень 2015 р, якщо в березні заробітну платню підвищили на 12 %.

9.19. Заробітна платня працівника становить 2 700 грн. Базовий місяць – жовтень 2013 року. Визначте, чи було працівникові нараховано індексацію за червень 2014 року, якщо в червні заробітну платню підвищили на 50 грн.

9.20. Виходячи з умови завдання 9.19 розрахуйте суму індексації й загального заробітку працівника за липень 2014 – лютий 2015 року, якщо із січня 2015 р. заробітна платня становить 2 900 грн.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Структура видатків бюджету на управління.
2. Видатки на національну оборону: досвід зарубіжних країн.
3. Національна оборона України: нові підходи до фінансування видатків.

Рекомендована література: [2; 5 – 10; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Назвіть та охарактеризуйте основні нормативні документи, якими урегульовано базові засади оборони в Україні.
2. Визначте склад видатків на оборону.
3. Назвіть основні напрями витрачання коштів щодо військової та цивільної оборони та порядок їхнього фінансування.
4. Визначте необхідність у формуванні Державного матеріального резерву та його порядок.
5. Назвіть склад бюджетних видатків на державне управління, правоохоронну та міжнародну діяльність.
6. Визначте перелік основних видатків на громадський порядок та безпеку.
7. Назвіть основні органи в системі забезпечення громадського порядку та безпеки в Україні.
8. Охарактеризуйте порядок розмежування видатків на управління між бюджетами та порядок їхнього фінансування.

Тести

1. Пріоритетними напрямиами фінансування потреб оборони є:
  - а) проведення інтенсивної бойової підготовки військових частин та підрозділів сил оборони;
  - б) реалізація державного оборонного замовлення, ураховуючи пріоритетність закупівель і розроблення нових зразків озброєння та військової техніки;
  - в) реалізація соціальних і правових гарантій військовослужбовців та членів їхніх сімей;
  - г) усі відповіді правильні.
2. Загальний обсяг видатків на оборону має становити:
  - а) не менше від трьох відсотків запланованого обсягу ВВП на відповідний рік;
  - б) не менше від п'яти відсотків запланованого обсягу ВВП на відповідний рік;
  - в) не менше від трьох відсотків запланованого обсягу національного доходу на відповідний рік;
  - г) не менше від п'яти відсотків запланованого обсягу національного доходу на відповідний рік.

3. Фінансування яких із наведених видатків слід здійснювати виключно за рахунок Державного бюджету України:

- а) проведення виборів;
- б) обслуговування боргу;
- в) фіскальна діяльність;
- г) протипожежний захист.

4. Судову владу в Україні слід фінансувати за рахунок коштів:

- а) виключно Державного бюджету України;
- б) державного та обласних бюджетів;
- в) обласних бюджетів;
- г) Державного бюджету України та бюджетів міст обласного значення.

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

10.1. Видатки на оборону у зведеному бюджеті держави становили 45,1 млрд грн. Визначте, яку суму видатків заплановано за рахунок коштів Державного бюджету України.

10.2. Планові надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву визначено в сумі 623,5 млн грн, планова сума накопичення матеріальних цінностей у Державному матеріальному резерві становить 561,1 млн грн. Визначте додаткову потребу в коштах (вивільнення коштів) Державного бюджету України за операціями формування державного резерву.

10.3. Визначте, діяльність якої кількості депутатів міської ради може бути профінансовано за рахунок коштів місцевого бюджету, відповідно до Закону України "Про місцеві вибори", якщо кількість виборців по місту становить 138 тисяч.

Рівень Б

10.4. На підставі наведених у табл. 22 даних розрахуйте та порівняйте планові та фактичні видатки Державного управління справами за кодами програмної класифікації видатків 0301050 "Виготовлення державних нагород та пам'ятних знаків" та 0301460 "Виплата Державних премій України". Визначте суми економії (перевитрачання) бюджетних коштів.

Видатки Державного управління справами в 2014 році

Показники	Значення показників	
	план	факт
Кількість виготовлених державних нагород, пам'ятних знаків та атрибутів до них, од.	18 980	20 644
Середня вартість виготовлення державних нагород, пам'ятних знаків та атрибутів до них, грн	120,3	110,5
Присуджено Національних премій України імені Тараса Шевченка, од.	5	5
Присуджено Державних премій України в галузі освіти, од.	5	–
Розмір Національної премії України імені Тараса Шевченка, тис. грн	260,0	260,0
Розмір Державної премії України в галузі освіти, тис. грн	100,0	100,0

10.5. Проаналізуйте склад і структуру видатків бюджету за кодом програмної класифікації видатків 0301010 "Обслуговування та організаційне, інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне забезпечення діяльності Президента України та Адміністрації Президента України" (табл. 23).

Видатки Державного управління справами за кодом програмної класифікації видатків 0301010, тис. грн

Коди економічної класифікації видатків та кредитування	Видатки	
	план	факт
2110	117 785,5	117 781,7
2120	41 835,1	41 613,2
2210	17 048,2	16 922,2
2220	18,0	18,0
2230	21,0	19,6
2240	22 498,2	19 456,0
2250	4 411,7	3 380,5
2270	16 966,6	16 278,7
2280	2 818,2	2 744,2
2610	68 679,6	67 458,2
2710	142,1	142,0
2730	2,0	1,9
2800	990,0	917,4
3110	1 709,8	1 709,8
Разом	294 926,0	288 443,4

Рівень В

10.6. Проаналізуйте склад і структуру видатків дільничної виборчої комісії на підготовку і проведення виборів депутатів місцевих рад та селищних голів 25 жовтня 2015 року, виходячи із середніх норм видатків виборчих комісій на підготовку і проведення виборів депутатів та голів рад, затверджених постановою Центральної виборчої комісії від 9 вересня 2015 року № 237.

Довідка: кількість виборців – 4 200 осіб.

10.7. Загальний плановий обсяг видатків Вищого Господарського Суду України за бюджетною програмою 0701010 "Здійснення правосуддя Вищим Господарським Судом України" становить 169 337,7 тис. грн, у тому числі видатки за статтею 2111 – 77 588,1 тис. грн, видатки за статтею 2120 – 26 188,2 тис. грн. Кількість касаційних скарг, що, згідно із планом, надійде на розгляд до суду протягом року, становить 22 500. Кількість суддів Вищого Господарського Суду України відповідає кількості, установленій наказом Державної судової адміністрації України від 17 січня 2011 року № 10 "Про визначення кількості суддів у господарських судах України". Кількість інших працівників суду затверджено в кількості 440 осіб.

Визначте видатки на утримання однієї штатної одиниці суду та середню кількість надходження касаційних скарг у розрахунку на одного суддю.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами

1. Запозичення місцевих бюджетів.
2. Правова база управління державним боргом України.
3. Наслідки неплатоспроможності держави.

Рекомендована література: [2; 5 – 10; 12; 13; 15; 20; 24; 25; 30; 39; 44; 48; 49; 52; 56].

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Дайте визначення сутності державного (місцевого) боргу.
2. Назвіть причини виникнення та нарощування суми державного (місцевого) боргу.
3. Назвіть та охарактеризуйте функції державного боргу.

4. Назвіть причини виникнення гарантованого державою (органами місцевої влади) боргу.
5. Визначте умови надання державних (місцевих) гарантій.
6. Охарактеризуйте сучасний стан державного та гарантованого державою боргу.
7. Назвіть індикатори боргової безпеки держави та визначте їхні порогові значення.
8. Охарактеризуйте наявний рівень боргового навантаження на Україну.

Тести

1. Кошти на виконання гарантійних зобов'язань, наданих міськими радами із платежів, за якими ще не настав гарантійний випадок, мають бути передбачені в рішенні про міський бюджет:
  - а) в обсязі, що становить не менше ніж 25 % сум платежів за цими договорами;
  - б) в обсязі, що становить не менше ніж 50 % сум платежів за цими договорами;
  - в) в обсязі, що становить не менше ніж 90 % сум платежів за цими договорами;
  - г) такі кошти в бюджеті не передбачають.
2. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Гарантований територіальною громадою міста борг 2. Гарантований державою борг 3. Державний борг 4. Місцевий борг 	<ol style="list-style-type: none"> а) загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями; б) загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають, унаслідок державного запозичення; в) загальна сума боргових зобов'язань територіальної громади міста з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають, унаслідок місцевого запозичення; г) загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено місцевими гарантіями
--	--

3. Видатки місцевого бюджету на обслуговування місцевого боргу не можуть перевищувати:

а) 10 % видатків місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планують обслуговування місцевого боргу;

б) 15 % доходів загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планують обслуговування місцевого боргу;

в) 10 % видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планують обслуговування місцевого боргу;

г) 20 % видатків загального фонду місцевого бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планують обслуговування місцевого боргу.

4. Який із наведених показників не може перевищувати 60 % річного номінального обсягу ВВП України:

а) загальний обсяг державного боргу на кінець бюджетного періоду;

б) загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду;

в) валовий зовнішній борг України;

г) загальний обсяг внутрішнього боргу України?

Завдання для самостійного вирішення

Рівень А

11.1. 28 травня 2015 року Міністерство фінансів України здійснило виплату купонного доходу за облігаціями зовнішньої державної позики 2010 року випуску. Загальна сума платежу становила 48,5 млн дол. США. Офіційний курс долара США станом на 28 травня становив 21,04 грн. Цього ж дня здійснено погашення облігацій внутрішньої державної позики 2005 року випуску на суму 250 млн грн. Визначте, яку із зазначених сум буде відображено у складі видатків Державного бюджету України, а яку – у складі фінансування.

11.2. У лютому поточного року Міністерство фінансів України здійснило випуск облігацій зовнішньої державної позики в розмірі 1,5 млрд доларів США з терміном погашення через 10 років за відсотковою ставкою 2,5 % річних. Офіційний курс долара США на дату емісії облігацій становив 22,07 грн. Цього ж місяця перераховано кошти ПАТ "Державний ощадний банк України" для виплати купонного доходу за казначейськими зобов'язаннями в сумі 20,3 млн грн. Визначте, яку із зазначених сум буде

відображено у складі видатків Державного бюджету України, а яку – у складі фінансування.

11.3. Міністерство фінансів України здійснило випуск казначейських зобов'язань на подавця в документарній формі в кількості 100 000 шт. номінальною вартістю 1 000 грн із терміном обігу 24 місяці. Загальна кількість реалізованих казначейських зобов'язань становила 92 % від обсягу емісії. Визначте, які кошти надійдуть до Державного бюджету України, унаслідок цієї операції, та якою буде загальна сума видатків на обслуговування цього боргу, якщо відсоткову ставку за казначейськими зобов'язаннями встановлено на рівні 8 % річних.

11.4. Сума бюджетного дефіциту становила 28 млрд грн. Джерелами фінансування визначено надходження від приватизації державного майна в сумі 7 млрд грн, повернення бюджетних коштів із депозитів у сумі 2,5 млрд грн. У якому обсязі буде заплановано бюджетні запозичення, якщо в цьому ж бюджетному році буде здійснено погашення раніше отриманих позик у сумі 16 млрд грн, а інших складових частин фінансування не передбачено?

11.5. 21 червня 2015 року держава здійснила емісію облігацій внутрішньої державної позики в кількості 100 тис. шт. номінальною вартістю 1 000 грн. Термін погашення облігацій 20 червня 2016 року. Терміни сплати відсотків 20 грудня 2015 року та 20 червня 2016 року. Установлений рівень доходності за облігаціями 17,5 % річних. Визначте видатки на обслуговування державного боргу у 2015 році за цією операцією.

11.6. Станом на 1 січня поточного року величина державного боргу, номінованого в доларі США, становила 29 млрд дол. США; станом на 1 лютого цей борг скоротився на 1 млрд дол. Визначте, як змінилася в цьому разі величина еквівалентного боргу, розрахованого у гривнях, якщо офіційний курс гривні до долара США станом на 1 січня становив 17,85 грн за 1 дол., а на 1 лютого – 22,15 грн за 1 дол.

11.7. Планові видатки міського бюджету становлять 460 млн грн, у тому числі видатки спеціального фонду – 23,2 млн грн. У якому максимальному обсязі у плановому році можуть бути затверджені видатки на обслуговування місцевого боргу?

11.8. Величина гарантованого державного боргу, номінованого у японській єні, станом на 1 лютого 2015 року становила 5 млн японських єн. Офіційний курс гривні до японської єни станом на 1 лютого становив 0,137 грн за 1 єну. До кінця року ця заборгованість залишилася незмінною.

Як змінилася величина гривневого еквівалентного боргу за цією позицією, якщо в період із 1 лютого до 31 грудня українська гривня девальвувала на 21,5 % ?

Рівень Б

11.9. Проаналізуйте структуру державного та гарантованого державою боргу в аспекті валют погашення (табл. 24).

Таблиця 24

Величина державного та гарантованого державою боргу станом на 30 вересня 2015 року

Борги за валютами погашення	Млн грош. од.	Офіційні курси іноземних валют до гривні
долар США	21 861,0	21,528
євро	1 950,9	24,119
канадський долар	165,5	16,080
СПЗ	4 553,7	30,241
японська єна	20 701,2	0,179
гривня	376 145,4	–

За результатами розрахунків зробіть висновки.

11.10. Середньозважений курс гривні до долара США за календарний місяць, який передував місяцю, у якому здійснювали первинне розміщення облігацій з індексованою вартістю, становив 19,36 грн/дол. США. Середньозважений курс гривні до долара США за календарний місяць, який передував місяцю, у якому здійснювали погашення таких облігацій, становив 21,17 грн/дол. США. Визначте додаткові втрати (вигоди) Державного бюджету України від емісії облігацій, якщо обсяг емісії становив 10 000 шт. за номіналом 1 000 грн. Зробіть висновки.

11.11. Піврічні платежі міської ради за облігаціями місцевої позики, заплановані на 28 лютого та 31 серпня становлять 250 тис. євро кожний. Офіційний курс гривні до євро станом на 1 січня становив 19,233 грн/євро. Які видатки слід запланувати в розписі міського бюджету на лютий та серпень планового року, якщо, згідно з очікуваннями, протягом січня – лютого національна грошова одиниця девальвує на 36 %, а протягом березня – серпня – ревальвує на 24 %?

11.12. На підставі наведених у табл. 25 даних визначте:

- суму державних запозичень на плановий рік;
- суму державного боргу на кінець року.

Вихідні дані

Показники	Значення показників, млрд грн
Сума державного боргу на початок року	826,5
Доходи державного бюджету – усього	400,7
Видатки державного бюджету – усього	462,4
Надання кредитів із бюджету	6,3
Повернення кредитів до бюджету	5,8
Видатки на обслуговування державного боргу протягом року	39,4
Запланована сума надходжень від приватизації державного майна	8,5
Придбання цінних паперів протягом року	1,3
Продаж цінних паперів протягом року	1,8
Розміщення бюджетних коштів на депозитах	2,4
Погашення державного боргу протягом року	17,8

За результатами розрахунків зробіть висновки.

Рівень В

11.13. 18 січня 2015 року держава здійснила емісію довгострокових десятирічних амортизаційних облігацій у кількості 200 тис. шт. номінальною вартістю 1 000 грн. Рівень доходності за облігаціями – 15 % річних. Терміни сплати відсотків – 18 січня, 18 квітня, 18 липня, 18 жовтня щороку починаючи з 18 квітня 2015 року. Визначте щорічні видатки та витрати Державного бюджету України, пов'язані з емісією облігацій за період їхнього обігу (2015 – 2025 рр.).

11.14. Планові видатки загального фонду бюджету м. Києва на 2016 рік становлять 20 млрд грн. На початок року місто має позику в сумі 10 млрд грн із відсотковою ставкою 12 % річних та терміном погашення у 2019 році.

Яку максимальну суму п'ятирічної позики під 14 % річних можна запланувати на 2016 рік, якщо плановий обсяг надходжень до бюджету розвитку (без урахування надходжень від позик) у 2017 та 2018 рр. становить, відповідно, 5 і 7 млрд грн?

11.15. Виконайте завдання 11.14, якщо наведена інформація про надходження та витрати стосується бюджету міста Одеси.

11.16. Інформацію про державний борг України станом на 1 січня 2015 року наведено в табл. 26.

Величина державного боргу станом на 1 січня 2015 року (умовні дані)

Борги за валютами погашення	Млн грош. од.	Офіційні курси іноземних валют до гривні
долар США	29 850	15,769
євро	2 500	19,233
СПЗ	6 100	22,844
гривня	375 400	–

У 2015 р. відбулися такі операції:

а) здійснено емісію облігацій внутрішньої державної позики на суму 520 млн грн. Дата розміщення 16.03.2015 р. Виплата купона: 16 березня, 16 червня, 16 вересня та 16 грудня щороку починаючи з 16.06.2015 р. Дохідність облігацій – 14,5 % річних. Погашення облігацій слід здійснювати 16.03.2020 р.

б) здійснено виплату купонного доходу за облігаціями зовнішньої державної позики 2012 – 2013 рр. випуску. Загальна сума платежу становила 78 млн дол. США (середньозважений курс долара 22,39 грн/дол.);

в) здійснено виплату купонного доходу за облігаціями внутрішньої державної позики 2010 – 2012 рр. випуску, номінованими у гривнях. Загальна сума платежу становила 4,3 млрд грн;

г) здійснено виплату доходу за купонами казначейських зобов'язань у сумі 26 млн дол. (середньозважений курс долара 21,19 грн/дол.);

д) здійснено погашення випущених у 2013 р. казначейських зобов'язань на суму 100 млн дол.;

е) здійснено виплату купонного доходу за облігаціями внутрішньої державної позики 2005 р. випуску, номінованими у євро. Загальна сума платежу становила 37,5 млн євро (середньозважений курс євро 26,15 грн/євро);

є) здійснено погашення облігацій емісії 2005 року, номінованих у євро, на суму 2 500 млн євро;

ж) здійснено сплату відсотків за користування кредитними ресурсами Міжнародного валютного фонду в сумі 305,2 млн СПЗ;

з) отримано 500 млн євро від Європейського інвестиційного банку.

Визначте:

а) розмір державного боргу на 31.12.2015 р. у гривневому еквіваленті та в аспекті валют погашення, якщо врахувати, що протягом року

українська гривня девальвувала: щодо американської валюти – на 32 %, щодо євро – на 30,5 %, щодо СПЗ – на 32,3 %.

б) видатки бюджету на обслуговування боргу у 2015 році.

Зробіть висновки.

11.17. Міським бюджетом залучено кредит від іноземного банку в обсязі 100 млн грн на 3 роки. Середньоринкова відсоткова ставка за аналогічними кредитними інструментами становить 12 % річних. Визначте величину грант-елементу для міського бюджету, якщо запозичення коштів до бюджету буде здійснено на таких умовах:

а) під 9 % річних, відсотки за кредит сплачують авансом, основну суму кредиту погашають наприкінці трирічного періоду;

б) під 8 % річних, відсотки за кредит сплачують наприкінці кожного року, основну суму кредиту погашають однаковими сумами наприкінці кожного року;

в) під 8 % річних, відсотки за кредит сплачують наприкінці кожного року, основну суму кредиту погашають наприкінці трирічного періоду;

г) під 10 % річних, відсотки за кредит сплачують наприкінці кожного року, основну суму кредиту погашають наприкінці трирічного періоду;

д) під 8; 9,5 та 11 % річних, відповідно, за кожний рік користування кредитом, відсотки за кредит сплачують наприкінці кожного року, основну суму кредиту погашають наприкінці трирічного періоду.

Зробіть обґрунтовані висновки.

11.18. Визначте значення інтегрального показника рівня боргової безпеки України, якщо:

а) відношення обсягу державного й гарантованого державою боргу до ВВП становить 42 %;

б) відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП становить 74 %;

в) середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики на первинному ринку становить 16,5 %;

г) значення індексу ЕМВІ становить 836,00;

д) відношення величини офіційних міжнародних резервів до величини валового зовнішнього боргу становить 22 %.

Зробіть обґрунтовані висновки.

Рекомендована література

Основна

1. Алексєєв І. В. Бюджетна система : навч. посіб. / І. В. Алексєєв, Н. Б. Ярошевич, А. М. Чушак-Голобородько. – К. : Хай-Тек Прес, 2008. – 376 с.
2. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50, (50–51). – С. 1778.
3. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / колектив авторів [заг. ред. Ф. Ярошенка]. – К. : Вид-во "Зовнішня торгівля", 2010. – 194 с.
4. Нескородева І. І. Бюджетна система в структурно-логічних схемах / І. І. Нескородева. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2012. – 173 с.
5. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
6. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України № 80-VIII від 28.12.2014 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 3. – С. 311.
7. Управління державним бюджетом України : підручник / за ред. М. Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
8. Федосов В. М. Бюджетна система : підручник / В. М. Федосов. – К. : ЦУЛ, 2012. – 871 с.
9. Фещенко Л. В. Бюджетна система України : навч. посіб. / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2008. – 440 с.
10. Юшко С. В. Бюджетна система : навч. посіб. / С. В. Юшко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 348 с.

Додаткова

11. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К. : Атіка, 2004. – 368 с.
12. Бауманн Е. Стандарти Європейського Союзу у сфері державних фінансів / Е. Бауманн // Фінанси України. – 2013. – № 12. – С. 21–32.

13. Богдан Т. П. Боргова політика держави в умовах глобальної нестабільності / Т. П. Богдан // Економіка України. – 2013. – № 2. – С. 4–17.
14. Богдан Т. П. Стабілізаційна бюджетно-податкова політика та особливості її застосування в Україні / Т. П. Богдан, І. В. Богдан // Фінанси України. – 2012. – № 7. – С. 3–16.
15. Богдан Т. П. Тренди глобального фінансового ринку під впливом боргових процесів у розвинутих країнах / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2014. – № 7. – С. 31–48.
16. Буряченко А. Є. Функціональна децентралізація та вдосконалення системи бюджетних відносин / А. Є. Буряченко // Фінанси України. – 2014. – № 2. – С. 19–29.
17. Бюджетна система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. М. Опарін, В. І. Малько, С. Я. Кондратюк та ін. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 336 с.
18. Возняк Г. В. Видатки місцевих бюджетів на охорону здоров'я : оцінка ефективності / Г. В. Возняк // Фінанси України. – 2014. – № 4. – С. 94–107.
19. Гасанов С. С. Реформування фіскальної системи України з урахуванням досвіду Європейського Союзу / С. С. Гасанов, В. П. Кудряшов, Р. Л. Балакін // Фінанси України. – 2015. – № 5. – С. 16–38.
20. Козюк В. В. Оптимальний рівень боргового навантаження: глобальні макрофінансові зрушення та швидкоплинні очікування / В. В. Козюк // Фінанси України. – 2012. – № 1. – С. 78–93.
21. Коляда Т. А. Бюджетна стратегія як інструмент подолання структурних дисбалансів дохідної частини бюджету України / Т. А. Коляда // Фінанси України. – 2014. – № 5. – С. 61–73.
22. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
23. Кудряшов В. П. Стійкість державних фінансів / В. П. Кудряшов // Економіка України. – 2012. – № 10. – С. 54–67.
24. Кучер Г. В. Ефективність системи управління державним боргом в Україні / Г. В. Кучер // Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 44–57.
25. Лісовенко В. В. Державний борг: концептуальні засади та макроекономічні аспекти / В. В. Лісовенко, Л. Я. Бенч, О. І. Бец // Фінанси України. – 2014. – № 12. – С. 7–31.
26. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 9. – С. 3–12.

27. Лучка А.В. Бюджетний процес на місцевому рівні: навчально-методичний комплекс для студентів вищих економічних навчальних закладів / А. В. Лучка, Б. С. Малиняк. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 164 с.

28. Мазур В. Л. Нереалізовані можливості наповнення бюджету України / В. Л. Мазур, М. В. Тимошенко // Економіка України. – 2012. – № 11. – С. 38–47.

29. Науковці та практики дискутують щодо шляхів зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування // Фінанси України. – 2014. – № 8. – С. 125–133.

30. Огонь Ц. Г. Бюджет: взаємозалежність зобов'язань і фінансових можливостей держави / Ц. Г. Огонь // Фінанси України. – 2014. – № 2. – С. 7–18.

31. Огонь Ц. Г. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм / Ц. Г. Огонь // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 20–29.

32. Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13 – 17. – С. 556 ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

33. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України № 2811-XII від 21.11.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 5. – Ст. 21.

34. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України № 1768-III від 1.06.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 26. – С. 1. – Ст. 1078. – Код акту 16163/2000.

35. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

36. Савчук Н. В. Світовий досвід формування доходів бюджету та перспективи його адаптації в Україні / Н. В. Савчук // Фінанси України. – 2014. – № 3. – С. 23–36.

37. Сідельникова Л. П. Розбудова бюджетних ресурсів у контексті еволюції державотворення / Л. П. Сідельникова // Фінанси України. – 2014. – № 8. – С. 70–84.

38. Тарангул Л. Л. Особливості формування міжбюджетних фінансових потоків в умовах запровадження в Україні бюджетної децентралізації / Л. Л. Тарангул, Т. А. Коляда // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 30–44.

39. Уманський І. І. Стійкість державних фінансів в умовах євроінтеграційних процесів / І. І. Уманський // Фінанси України. – 2015. – № 1. – С. 9–28.

40. Шлапак О. В. Державні фінанси України в сучасних умовах: проблеми стабілізації та антикризового управління / О. В. Шлапак // Фінанси України. – 2014. – № 4. – С. 7–31.

41. Юшко С. В. Аналіз міжбюджетних трансфертів як складової видатків Державного бюджету України / С. В. Юшко, І. В. Шелест // Сучасні проблеми та механізми фінансового управління: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2013. – С. 205–208.

42. Юшко С. В. Горизонтальні фіскальні дисбаланси та підходи до їх ліквідації: український досвід / С. В. Юшко, Л. Ю. Мостова // Фінансово-кредитна система: вектор розвитку для України : збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород, 2015. – С. 425–429.

43. Юшко С. В. До питання оцінки результатів виконання державного бюджету України за доходами / С. В. Юшко // Фінанси України. – 2014. – № 12. – С. 42–55.

44. Юшко С. В. До питання оцінювання рівня боргової безпеки України / С. В. Юшко, О. А. Прошутя // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 178–180.

45. Юшко С. В. Організація міжбюджетних відносин в Україні: стан, проблеми і перспективи / С. В. Юшко // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 86–97.

46. Юшко С. В. Особливості реалізації державних соціальних гарантій в Україні / С. В. Юшко // Фінанси України. – 2015. – № 6. – С. 108–124.

47. Юшко С. В. Повышение финансовой независимости местных бюджетов как основа социально-экономического развития регионов / С. В. Юшко // Проблемы и перспективы социально-экономического развития региона в условиях глобализации: сборник научных трудов Международной научно-практической конференции. – Киров : ФГБОУ ВПО Вятская ГСХА, 2014. – С. 325–329.

Інформаційні ресурси

48. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua>.

49. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

50. Офіційний веб-сайт Державної фінансової інспекції України. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua>.

51. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

52. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

53. Офіційний веб-сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

54. Офіційний веб-сайт Рахункової палати України. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua>.

Методичне забезпечення

55. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Бюджетна система" для студентів на пряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси" всіх форм навчання / укл. С. В. Юшко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 60 с.

56. Юшко С. В. Бюджетна система : опорний конспект лекцій [Електронний ресурс] / С. В. Юшко. – Режим доступу : <http://www.ikt-hneu.edu.ua/course/view.php?id=2218>.

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Сутність і призначення бюджету.	
Основи бюджетного устрою	4
Тема 1. Сутність, призначення та роль бюджету держави	4
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави.....	7
Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.....	13
Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України.....	18
Тема 5. Міжбюджетні відносини й система бюджетного вирівнювання.....	24
Змістовий модуль 2. Система доходів і видатків державного та місцевих бюджетів	31
Тема 6. Система доходів бюджету.....	31
Тема 7. Система видатків бюджету	41
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.....	49
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення й соціальну сферу.....	53
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління.....	57
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.....	61
Рекомендована література.....	69
Основна	69
Додаткова	69
Інформаційні ресурси	72
Методичне забезпечення	73

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Завдання
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"БЮДЖЕТНА СИСТЕМА"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання

Укладач **Юшко** Сергій Васильович

Відповідальний за видання *І. В. Журавльова*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *В. В. Міхно*

План 2016 р. Поз. № 47.

Підп. до друку 01.11.2016 р. Формат 60×90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 4,75. Обл.-вид. арк. 5,94. Тираж 40 пр. Зам. № 193.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.